

**სტამბოლის კონვენციის
34-ე მუხლის
(ადევნება) სასამართლო
პრაქტიკა**

**საქართველოს უზენაესი სასამართლო
კვლევისა და ანალიზის ცენტრი**

**თბილისი
2019**

**JUDICIAL PRACTICE
ON ARTICLE 34
(STALKING) OF THE ISTANBUL
CONVENTION**

THE SUPREME COURT OF GEORGIA

The Research and Analysis Centre

Tbilisi

2019

კვლევა მომზადდა საქართველოს უზენაესი სასამართლოს
ანალიტიკური განყოფილების
კვლევისა და ანალიზის ცენტრის მიერ
ავტორი და მთავარი რედაქტორი

მარინე კვაჭაძე

სამართლის დოქტორი, პროფესორი
ანალიტიკური განყოფილების უფროსი

ავტორები:

ნათია ჯუღელი

ანალიტიკური განყოფილების კვლევისა და ანალიზის ცენტრის
მთავარი კონსულტანტი

ელენე ღვინჯილია

ანალიტიკური განყოფილების კვლევისა და ანალიზის ცენტრის
უფროსი კონსულტანტი

კვლევის შედგენაში მონაწილეობდნენ:

ნათია შეყილაძე,

გიორგი გამტკიცულაშვილი

რედაქტორი

ნინო ძიძიგური

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს კონსულტანტი,
ფილოლოგიის დოქტორი

ტიქნიკური რედაქტორი

მარია მალალაშვილი

The Research was conducted by Research and
Analysis Centre Analytical Department
The Supreme Court of Georgia

AUTHOR AND CHIEF EDITOR

Prof. Dr. Marina Kvachadze

The Head of Analytical Department

AUTHORS:

Natia Jugeli

Chief Consultant of Research and Analysis Centre

Elene Gvinjilia

Senior Consultant of Research and Analysis Centre

IN THE RESEARCH PARTICIPATED:

Natia Shekiladze

Giorgi Gamtkiculashvili

EDITOR

Dr. Nino Dzidziguri

Consultant of the Supreme Court

TECHNICAL EDITOR

Marika Maghalashvili

© The Supreme Court of Georgia 2019

ISBN 978-9941-8-1987-2

წინათქმა

წინამდებარე კვლევა მომზადებულია საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ანალიტიკური განყოფილების კვლევისა და ანალიზის ცენტრის მიერ.

ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ ევროპის საბჭოს კონვენციის (სტამბოლის კონვენცია) საქართველოში ძალაში შესვლამ განაპირობა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში ცვლილებების საჭიროება. კერძოდ, სტამბოლის კონვენციის 34-ე მუხლმა – ადევნებამ ასახვა ჰპოვა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 151¹ მუხლში, რაც წარმოადგენს მნიშვნელოვან ნოვაციას.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, კვლევის მიზანია წარმოაჩინოს ახალი საკანონმდებლო რეგულაციებისა და სტამბოლის კონვენციის კვალდაკვალ ადევნებასთან დაკავშირებით, საერთო სასამართლოების პრაქტიკის განვითარება. შესაბამისად, ნაშრომში მკითხველი ვრცლად გაეცნობა ადევნებასთან მიმართებით სხვადასხვა ქვეყნის ეროვნულ საკანონმდებლო ნორმებს, სტამბოლის კონვენციის შესაბამის დებულებებს და საერთაშორისო სტანდარტების ასახვის პრაქტიკას საქართველოს საერთო სასამართლოების მიერ გამოტანილ განაჩენებში.

კვლევაში წარმოდგენილია საერთო სასამართლოების „საუკეთესო პრაქტიკის“ მაგალითები და სტატისტიკურ მონაცემთა ანალიზი. შესაბამისად, პოზიტიური მიგნებებისა და ტენდენციების გამოკვეთის ფონზე, აგრეთვე იდენტიფიცირებულია პრაქტიკაში გამოვლენილი შესაბამისი ხარვეზებიც.

წინამდებარე კვლევა წარმოადგენს დამხმარე მასალას საქართველოს საერთო სასამართლოების მოსამართლეთათვის.

ვფიქრობთ, კვლევა საინტერესო იქნება არა მხოლოდ მართლმსაჯულების სფეროში მოღვაწე პირებისათვის, არამედ იურიდიული ფაკულტეტების პროფესორ-მასწავლებლებისა და სტუდენტებისათვის, ასევე ამ საკითხით დაინტერესებული საზოგადოებისათვის.

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ანალიტიკური განყოფილება მადლობას უხდის საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამართლებრივი მხარდაჭერის ხელმძღვანელს, ქალბატონ ლია ყიფიანს განეული დახმარებისთვის.

მარინა კვაჭაძე

**ანალიტიკური განყოფილების უფროსი, სამართლის დოქტორი,
კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის პროფესორი**

PREFACE

This Research “Judicial Practice on article 34 (Stalking) of the Istanbul Convention” has been prepared within the Research and Analysis Center of the Analytical Department of the Supreme Court of Georgia.

The entry into force of the Council of Europe convention on Preventing and Combating violence against women and domestic violence in Georgia has necessitated legal amendments to the Criminal Code of Georgia. In particular, Article 34 of the Istanbul Convention has been reflected in the Article 151¹ of the Criminal Code of Georgia, which is an important innovation.

In view of the foregoing, the purpose of the study is to illustrate the development of common law practice in line with the new legislative regulations and the Istanbul Convention. Accordingly, the study provides the overview of the national laws of various countries and the relevant provisions of the Istanbul Convention. Apart from this, the research provides in-depth review of application of international standards in the national judicial practice.

Furthermore, the research shines a light on such cases, which illustrates great examples of the appropriate application of above-mentioned standards through quoting relevant excerpts from the judgments, giving a greater level of clarity to the necessity of their application in the particular case. In addition to this, the research includes the trends identified during the study process.

We consider that the research will be of particular interest not only for people working in the Judiciary but for the professors, students and other persons interested in human rights issues.

The Analytical Department of the Supreme Court of Georgia would like to express their sincere gratitude to the Head of the Legal Support of the Supreme Court of Georgia, Ms. Lia Kipiani for the provided help.

Dr. MARINA KVACHADZE

The Head of Analytical Department
Professor of the Caucasus International University

სარჩევნი

ადევნება, როგორც სისხლისსამართლებრივი დანაშაული დანაშაული

ადევნება, როგორც სისხლისსამართლებრივი დანაშაული
სტამბოლის კონვენციისა და საზღვარგარეთის ქვეყნების
კანონმდებლობების მიხედვით 8

ადამიანის უფლებათა
ევროპული სასამართლოს პრაქტიკა 20

საქართველოს საერთო სასამართლოების პრაქტიკის ანალიზი ადევნების შესახებ

საერთო სასამართლოების პრაქტიკა
საერთაშორისო სამართლებრივ აქტებთან მიმართებით 30

საერთო სასამართლოების მიერ განხილული საქმეების
შესახებ სტატისტიკური ინფორმაცია 51

სასჯელები 56

პასუხისმგებლობის შემამსუბუქებელი და
დამამძიმებელი გარემოებები 65

ქმედების შემაღგენლობა 68

დასკვნა 78

ადევნება, როგორც სისხლისსამართლებრივი დანაშაული

ადევნება, როგორც სისხლისსამართლებრივი დანაშაული სტამბოლის კონვენციისა და საზღვარგარეთის ქვეყნების კანონმდებლობების მიხედვით

„ადევნება“ წარმოიშვა ინგლისურენოვანი სივრციდან (Stalking) და ის კლასიკური კონტინენტურ-ევროპული წარმონაქმნია. თავად ინგლისური ტერმინი მონადირეთა ენაში გამოიყენებოდა და ჩასაფრებას ნიშნავს. თუმცა, მოგვიანებით, გასული საუკუნის 80-იანი წლებიდან მოყოლებული, როცა გახშირდა თაყვანისმცემლების მიერ ცნობილი პირების თვალთვალი და მანიაკალური გადაკიდება, მან სულ სხვა მნიშვნელობა მიიღო და ეტაპობრივად ჯერ ინგლისურენოვან, შემდეგ კი სხვა სივრცეებშიც სამართლებრივი დატვირთვა შეიძინა.¹

ადევნება უძველესი ფენომენია, თუმცა, მისი კრიმინალიზაცია პირველად, 1990 წელს მოხდა ამერიკაში, კერძოდ, კალიფორნიაში, რასაც წინ უძღოდა ორ ცნობილ ამერიკელ მსახიობზე თაყვანისმცემელთა მხრიდან ფიზიკური თავდასხმის ფაქტი (კალიფორნიის სისხლის სამართლის კოდექსის 646.9 მუხლი). კალიფორნიას მალე მიბაძა სხვა შტატებმაც. მოგვიანებით კი, კალიფორნიის კანონმა უცხო ქვეყნის კანონმდებლებზეც იქონია გავლენა და უბიძგა მათ ეროვნულ დონეზე მოეხდინათ ადევნების კრიმინალიზაცია. ამ ქვეყნებს შორის იყო ავსტრალია და კანადა.

ადევნების კრიმინალიზაცია ამერიკის მსგავსად, სწრაფი ტემპით არ მომხდარა ევროპის ქვეყნებში. კერძოდ, ევროკავშირის წევრი ქვეყნები სიფრთხილით მიუდგნენ ადევნების სისხლისსამართლებრივი შემადგენლობა ცალკე გამოეყოთ კანონმდებლობაში, რადგან მიიჩნევდნენ, რომ ადევნება არ იყო მათი სო-

¹ ჯიშკარიანი ბ., ადევნება, როგორც სისხლისსამართლებრივი შემადგენლობა, გერმანულ-ქართული სისხლის სამართლის ჟურნალი, 2018, გვ. 45.

ციალური პრობლემა, შესაბამისად, არ იყო საჯარო ინტერესი ამგვარი რეგულირების მიმართ, მით უფრო, იმის გათვალისწინებით, რომ სისხლის სამართლის კანონმდებლობით უკვე დასჯადი იყო თავდასხმა, მუქარა ან/და იძულება. ევროპის ფარგლებში მოწინავე ქვეყნები იყვნენ ავსტრია, რომელმაც ადევნების კრიმინალიზაცია მოახდინა 2006 წელს და გერმანია, სადაც სისხლის სამართლის კოდექსში ადევნების შესახებ ჩანაწერი 2007 წელს გაკეთდა, რთული საკანონმდებლო პროცედურის გავლის შემდგომ. 2010 წლისთვის კი, უკვე ადევნება დასჯადი გახდა ევროკავშირის ნევრ 13 ქვეყანაში. თუმცა, ადევნების შესახებ საკანონმდებლო დებულებები განსხვავდებოდა ქვეყნების მიხედვით, განსაკუთრებით, ადევნების ტაქტიკის შეზღუდულ ჩამონათვალთან, სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების საფუძვლებთან, სანქციებთან და დამნაშავის მხრიდან განზრახვის (mens rea) არსებობასთან დაკავშირებით.

ევროპაში ადევნების წინააღმდეგ კანონის შემოღებას მთავარი ბიძგი ევროპის საბჭოს მიერ 2013 წელს მიღებულმა კონვენციამ მისცა. ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ ევროპის საბჭოს კონვენცია (სტამბოლის კონვენცია) პირველი საერთაშორისო სამართლებრივი აქტია, რომელიც მოუწოდებს ხელშემკვრელ მხარეებს უზრუნველყონ ეროვნულ დონეზე ადევნების სისხლისსამართლებრივი წესით დასჯა. კონვენცია ნათლად განმარტავს, რომ ადევნება არის ქალის მიმართ ძალადობის ფორმა. მიუხედავად იმისა, რომ ევროპის საბჭოს ნევრი სახელმწიფოების მონაცემები ამასთან მიმართებით არაერთგვაროვანია, კარგად არის ცნობილი, რომ ადევნების მსხვერპლი ძირითადად, ქალია, ხოლო დამნაშავე კი – მამაკაცი. ხშირად, ქალებზე ადევნება ხდება მას შემდეგ, რაც ისინი ურთიერთობას ასრულებენ მამაკაცთან. ამ ტიპის ძალადობა ცალსახად გენდერზეა დაფუძნებული, თუ იგი უკავშირდება მამაკაცის დომინანტობისა და კონტროლის სურვილს ქალზე. არცთუ იშვიათად, ქალებზე ადევნება ხდება იმ მამაკაცების მხრიდანაც, რომლებთანაც მათ არასდროს ჰქონიათ ურთიერთობა, მაგრამ როგორც წესი, მოძალადე არ არის უცხო პირი, მას ქალი

საიდანაღაც იცნობს.² სტამბოლის კონვენციის 34-ე მუხლი ადგენს შემდეგს: „მხარეები იღებენ საჭირო საკანონმდებლო ან სხვა ზომას იმის უზრუნველსაყოფად, რომ სისხლის სამართლის დანაშაულად ჩაითვალოს მეორე პირის მიმართ მრავალჯერადი მუქარის შემცველი ქცევით გამოხატული წინასწარგანზრახული ქცევა, რომელიც მასში საფრთხის შიშს იწვევს“.

შესაბამისად, ქვეყანა, რომელსაც რატიფიცირებული აქვს კონვენცია, ვალდებულია, მოახდინოს ადევნების აქტის კრიმინალიზაცია. დღეის მდგომარეობით, სტამბოლის კონვენცია რატიფიცირებულია ევროპის საბჭოს 22 წევრ სახელმწიფოში.³ თუმცა, აღნიშნული არ ნიშნავს, რომ ადევნების კრიმინალიზაცია განსაზღვრულია 22-ვე ქვეყნის კანონმდებლობით, მაგალითად, დანიამ ისარგებლა კონვენციის 78-ე მუხლის (დათქმები) მე-3 ნაწილით გათვალისწინებული შესაძლებლობით და დათქმის ფარგლებში უფლება დაიტოვა ადევნებაზე დაანესოს არასისხლისსამართლებრივი სანქციები (მაგ.: დანიის კანონმდებლობის მიხედვით, მსხვერპლს შეუძლია მიმართოს პოლიციას შემაკავებელი ორდერის გამოსაცემად, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა კი, დამნაშავეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში დაეკისრება, თუ ის დაარღვევს შემაკავებელი ორდერის პირობებს).⁴ საქართველოში კონვენცია ძალაში შევიდა 2017 წლის 19 მაისს. რატიფიცირებისას, საქართველოს სპეციალური დათქმა კონვენციის 34-ე მუხლთან (ადევნება) მიმართებით არ გაუკეთებია. შესაბამისად, კონვენციით განსაზღვრული ვალდებულებების შესრულების მიზნით, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში შევიდა შესაბამისი ცვლილებები, მათ შორის, კოდექსს დაემატა 151¹ მუხლი ადევნების შესახებ, რაზეც ეროვნული სასამართლო პრაქტიკის ქრილში

² იხ.: <https://rm.coe.int/stalking-and-the-istanbul-convention/16808c59b2> გვ. 2.

³ იხ.: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/210/signatures>

⁴ იხ.: https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/210/declarations?p_auth=OlthFhBQ&_coeconventions_WAR_coeconventionsportlet_enVigueur=false&_coeconventions_WAR_coeconventionsportlet_searchBy=state&_coeconventions_WAR_coeconventionsportlet_codePays=DEN&_coeconventions_WAR_coeconventionsportlet_codeNature=2

უფრო ვრცლად ვისაუბრებთ კვლევის მომდევნო ნაწილში.

კონვენციის განმარტებითი ანგარიში⁵ მკაფიოდ განსაზღვრავს ადევნების სისხლისსამართლებრივ შემადგენლობას, რაც გულისხმობს განზრახ არაერთგზის მუქარას მეორე პირის მიმართ, რაც მასში იწვევს შიშის შეგრძნებას საკუთარ უსაფრთხოებასთან დაკავშირებით. ეს მოიცავს განზრახი ბუნების ნებისმიერ განმეორებად არასასურველ ქცევას მეორე პირის მიმართ, რომელიც მასში შიშს იწვევს. ასეთი ქცევა შეიძლება გულისხმობდეს სხვა პირის მუდმივად ადევნებასა და თვალთვალს; პირთან კომუნიკაციას, რომელსაც ამის სურვილი არა აქვს; ან შეტყობინებას, რომ მას უთვალთვალებენ, ეს ასევე, შეიძლება მოიცავდეს პირის ფიზიკურ ადევნებას; დახვედრას სამუშაო ადგილას, სპორტულ ან საგანმანათლებლო დაწესებულებებში და ვირტუალურ სამყაროში მიდევნებას („ჩატრუმებში“, სოციალურ ქსელებში და ა. შ.). არასასურველ კომუნიკაციაში ჩართვა გულისხმობს ნებისმიერი აქტიური კონტაქტის ძიებას დაზარალებულთან ნებისმიერი საშუალებით, მათ შორის, თანამედროვე საკომუნიკაციო საშუალებებისა და საინფორმაციო ტექნოლოგიების გამოყენებით. გარდა ამისა, შემაშინებელ ქცევას შეიძლება ჰქონდეს მრავალფეროვანი გამოხატულება, მაგალითად, სხვა პირის ქონების მიმართ ვანდალიზმი, პირის პირად ნივთებზე წვდომის მსუბუქი ნიშან-კვალის დატოვება, პირის ცხოველისთვის ზიანის მიყენება, გამოგონილი პირის სახელით მოქმედება ან ცრუ ინფორმაციის გავრცელება. ადევნება სახეზეა თუ მუქარის შემცველი ქცევა განხორციელდა განზრახ და დაზარალებულის დაშინების მიზნით.

ადევნების დროს საქმე გვაქვს ფსიქოლოგიურ ძალადობასთან, შესაბამისად, სტამბოლის კონვენცია (78.3 მუხლი) შესაძლებლობას აძლევს ხელშემკვრელ მხარეებს ადევნებაზე დაანესონ არასისხლისსამართლებრივი სანქციები, იმ პირობით, რომ ამგვარი სანქციები იქნება ეფექტური, თანაზომიერი და გადა-

⁵ იხ.: <https://rm.coe.int/geo-istanbul-convention-and-explanatory-report-a4/16808d24c5> გვ. 63.

მარწმუნებელი. აქედან გამომდინარე, დათქმის ფარგლებში, შემკავებელი ორდერი შეიძლება მიჩნეულ იქნას არასისხლის-სამართლებრივი სანქციის სახედ. მართალია, კონვენცია მიზნად ისახავს ადევნების კრიმინალიზაციას, თუმცა, იგი არ ზღუდავს სხვადასხვა სამართლებრივ სისტემებს, შემოიღონ არასისხლისსამართლებრივი სანქციები ადევნების აღსაკვეთად.

სტამბოლის კონვენციის რატიფიცირების შედეგად, ქვეყნებმა ეროვნულ დონეზე მოახდინეს ადევნების კრიმინალიზაცია (გარდა დანიისა, რომელმაც დათქმა გააკეთა). თუმცა, საკანონმდებლო დეფინიცია ამ ქვეყნებში მსგავსი არ არის. ზოგიერთმა ხელშემკვერელმა მხარემ ადევნება განმარტა ვიწროდ, ვიდრე მას სტამბოლის კონვენცია ითვალისწინებდა. მაგალითად, რუმინეთის კანონმდებლობის მიხედვით, ადევნების სისხლისსამართლებრივი შემადგენლობა სახეზეა თუ მსხვერპლზე ადევნება ხდება მრავალჯერადად, მის საცხოვრებელ სახლზე, სამუშაო ან სხვა ადგილზე თვალთვალი და არასასურველი (ტელე)კომუნიკაციის დამყარება მასთან. ადევნების სხვა ტაქტიკა, რომელიც გათვალისწინებულია სტამბოლის კონვენციის განმარტებით ბარათში, მაგალითად, ქონების განადგურება და არასწორი ინფორმაციის გავრცელება ონლაინ სივრცეში, არ გვხვდება რუმინეთის საკანონმდებლო ჩანაწერში. მსგავსი სახის შეზღუდული განმარტებებია აგრეთვე, ესპანეთის, ავსტრიის, სლოვაკეთისა და ჩეხეთის კანონმდებლობებშიც.⁶

ქვემოთ დეტალურად მიმოვიხილავთ საზღვარგარეთის ქვეყნების შესაბამის საკანონმდებლო დებულებებს, რომლითაც რეგულირდება ადევნება.

ავსტრია

ავსტრიის სისხლის სამართლის კოდექსის 107(a) მუხლის მიხედვით,⁷ უკანონოდ, სისტემატურად პირის დევნა ისჯება თა-

⁶ იხ.: New Trends in the Criminalization of Stalking in the EU Member States, European Journal on Criminal Policy and Research, Volume 24, 2018, pp. 315-333.

⁷ იხ.: https://www.legislationline.org/download/id/8407/file/Austria_CC_1974_am2019_de.pdf

ვისუფლების აღკვეთით ვადით 1 წლამდე ან ჯარიმით, სასჯელის 720 დღის გათვალისწინებული ოდენობით. ამავე მუხლის თანახმად, სისტემატურ დევნად ითვლება ქმედება, თუ პირს ამოძრავებს წინასწარი განზრახვა, ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში სერიოზულად იმოქმედოს მსხვერპლის ცხოვრების წესზე: 1. ცდილობს მსხვერპლთან ფიზიკური სიახლოვის დამყარებას. 2. ტელეკომუნიკაციის ან კომუნიკაციის სხვა საშუალებების ან მესამე პირების მეშვეობით მსხვერპლთან დაკონტაქტებას. 3. მსხვერპლის პერსონალური მონაცემების გამოყენებით, უკვეთავს ნივთებს ან მომსახურებას საკუთარი თავისთვის. 4. ავალდებულებს მესამე პირებს ეკონტაქტონ მას მისი პერსონალური მონაცემების გამოყენებით.

ჩახეთი

ჩეხეთის სისხლის სამართლის კოდექსის 354-ე მუხლის მიხედვით,⁸ ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში ადევნება მოიცავს შემდეგ ქმედებებს: ა) პირი მიმართავს მსხვერპლის ან მისი ახლო ნათესავის მიმართ ძალადობის მუქარას; ბ) ცდილობს მსხვერპლთან ფიზიკურ სიახლოვეს ან უთვალთვალეებს მას; გ) ელექტრონული კომუნიკაციის საშუალებების გზით გამუდმებით ცდილობს მსხვერპლთან დაკონტაქტებას წერილობით ან სხვა ფორმით; დ) ბოროტად იყენებს მსხვერპლის პირად მონაცემებს პირადი ან სხვა კონტაქტის მოპოვების მიზნით. ქმედების ამ მუხლით დაკვალიფიცირებისთვის მნიშვნელოვანია, რომ იგი იწვევდეს მსხვერპლში მისი ან მისი ახლო ნათესავის სიცოცხლის მოსპობის ან ჯანმრთელობის დაზიანების საფუძვლიან შიშს. წინამდებარე მუხლი ადევნებისთვის სანქციად ითვალისწინებს თავისუფლების აღკვეთას ვადით ერთ წლამდე ან საქმიანობის აკრძალვას.

ჩეხეთის სისხლის სამართლის კოდექსის 354-ე მუხლის მე-2 ნაწილი ადგენს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დამამძიმებელ გარემოებებს. კერძოდ, თუ ზემოაღნიშნული ქმედება პირმა ჩაიდინა ა) ბავშვის ან ორსული ქალის მიმართ; ბ)

⁸ იხ.: <http://www.ejtn.eu/PageFiles/6533/Criminal%20Code%20of%20the%20Czech%20Republic.pdf>

იარაღის გამოყენებით ან გ) ორზე მეტი პირის მიმართ, მაშინ სანქციად უნდა განესაზღვროს მას თავისუფლების აღკვეთა 6 თვიდან 3 წლამდე.

გერმანია

გერმანიის სისხლის სამართლის კოდექსის 238-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის მიხედვით,⁹ თუ პირი უკანონოდ ახდენს ადევნებას სხვა პირზე: 1. მასთან ფიზიკური სიახლოვის დამყარების მიზნით; 2. ცდილობს მსხვერპლთან დაკონტაქტებას ტელეკომუნიკაციის ან კომუნიკაციის სხვა საშუალებების გამოყენებით ან მესამე პირების მეშვეობით; 3. ბოროტად იყენებს მსხვერპლის პერსონალურ მონაცემებს საკუთარი თავისთვის ნივთების ან მომსახურების შესაკვეთად ან აიძულებს მესამე პირებს ეკონტაქტონ მას; 4. ემუქრება მსხვერპლს მისი ან მისი ახლო ნათესავის სიცოცხლის მოსპობით, ჯანმრთელობის დაზიანებით ან თავისუფლების შეზღუდვით; 5. ახორციელებს მსგავსი სახის ქმედებებს, რის შედეგადაც სერიოზული ზიანი ადგება მსხვერპლის ცხოვრების წესს, ამგვარი ქმედება ისჯება თავისუფლების აღკვეთით არაუმეტეს, 3 წლის ვადით ან ჯარიმით.

გერმანიის სისხლის სამართლის კოდექსის 238-ე მუხლი ითვალისწინებს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დამამძიმებელ გარემოებებს. კერძოდ, თუ პირი საფრთხეს შეუქმნის მსხვერპლის ან მისი ახლო ნათესავის სიცოცხლეს ან ჯანმრთელობას, ქმედება ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით 3 თვიდან 5 წლამდე. თუ ქმედება გამოიწვევს მსხვერპლის ან მისი ახლო ნათესავის სიცოცხლის მოსპობას, მაშინ სასჯელად უნდა განისაზღვროს თავისუფლების აღკვეთა 1 წლიდან 10 წლამდე.

ზემოაღნიშნული კოდექსის 238-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებულ შემთხვევებში, სისხლისსამართლებრივი დევნა იწყება დაზარალებულის საჩივრის საფუძველზე, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც პროკურატურა მიიჩნევს, რომ

⁹ იხ.: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p1986

სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყება აუცილებელია საჯარო ინტერესებიდან გამომდინარე.

რუმინეთი

რუმინეთის სისხლის სამართლის კოდექსის 208-ე მუხლის თანახმად,¹⁰ სისტემატური თვალთვალი ლეგიტიმური მიზნით ან მიზნის გარეშე პირზე ან მის საცხოვრებელ, სამუშაო თუ სხვა ადგილზე, რომელიც დაკავშირებულია მსხვერპლთან და ინვესტ მასში შიშს, ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით 3 თვიდან 6 თვემდე ან ჯარიმით.

მსხვერპლთან კონტაქტის დამყარება მობილური ტელეფონის ან კომუნიკაციის სხვა საშუალებების გამოყენებით, თუ გზავნილის შინაარსი და სიხშირე ინვესტ მასში შიშს, ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით 1 თვიდან 3 თვემდე ან ჯარიმით, გარდა იმ შემთხვევისა, თუ მსგავსი ქმედება წარმოადგენს სერიოზულ დანაშაულს.

ადევნებასთან დაკავშირებით სისხლისსამართლებრივი დევნა იწყება მსხვერპლის საჩივრის საფუძველზე.

უნგრეთი

უნგრეთის სისხლის სამართლის კოდექსის 222-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად,¹¹ ქმედება, რომელიც მიზნად ისახავს პირის დაშინებას, მისი პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის დარღვევას ან შენუხებას ან ინვესტ ფსიქიკურ ტანჯვას, აგრეთვე სისტემატურად სხვა პირის შევიწროებას, ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით 1 წლამდე, თუ აღნიშნული ქმედება არ წარმოადგენს სისხლის სამართლის უფრო მძიმე დანაშაულს.

სისხლის სამართლის კოდექსის 222-ე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად, თავისუფლების აღკვეთით ვადით 2 წლამდე ისჯე-

¹⁰ იხ.: https://www.legislationline.org/download/id/6160/file/ROMANIA_Criminal%20Code_excerpts_en_as%20of%20Nov2015.pdf

¹¹ იხ.: <https://www.refworld.org/pdfid/4c358dd22.pdf>

ბანებისმიერი ქმედება, რომელიც მიზნად ისახავს მსხვერპლის დაშინებას: ა) ძალადობის გამოყენების მუქარას ან საფრთხეს მსხვერპლის ან მისი ახლო ნათესავის მიმართ; ბ) ქმნის შთაბეჭდილებას, რომ მის სიცოცხლეს ან ჯანმრთელობას გარდაუვლად ემუქრება საფრთხე.

კანონმდებლობა ითვალისწინებს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დამამძიმებელ გარემოებებს. კერძოდ, თუ შევიწროება ჩადენილია: ა) მეუღლის, ყოფილი მეუღლის, ინტიმური პარტნიორის ან ყოფილი ინტიმური პარტნიორის მიმართ; ბ) დამნაშავის მზრუნველობის ან მეურვეობის ქვეშ მყოფი პირის მიმართ; გ) თუ დამნაშავე ბოროტად იყენებს ნდობას, უფლებამოსილებას ან ზემოქმედებას მსხვერპლზე, ისჯება ამ კოდექსის 222-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებულ შემთხვევაში თავისუფლების აღკვეთით, ვადით 2 წლამდე, ხოლო მეორე ნაწილით გათვალისწინებულ შემთხვევაში, თავისუფლების აღკვეთით 3 წლამდე ვადით.

საფრანგეთი

საფრანგეთის სისხლის სამართლის კოდექსის 222-33-22 მუხლის მიხედვით,¹² სხვა პირის ფსიქოლოგიური შევიწროება ან განმეორებადი ქცევა, რომელიც მიზნად ისახავს ამ პირის პროფესიული შრომისუნარიანობის დაქვეითებას, რაც გავლენას ახდენს მის უფლებებსა და ღირსებაზე, ზიანს აყენებს მის ფიზიკურ ან ფსიქიკურ ჯანმრთელობას ან ამ პირის პროფესიულ მომავალს, ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით 2 წლამდე და ჯარიმით 30.000 ევროს ოდენობით.

მეუღლის, არარეგისტრირებულ ქორწინებაში მყოფი პირის ან პარტნიორის შევიწროება სიტყვიერად ან განმეორებადი ხასიათის ქცევებით, რომელიც მიზნად ისახავს მსხვერპლის ცხოვრების პირობების გაუარესებას, რის შედეგადაც მას ადგება ზიანი ფიზიკურ ან ფსიქიკურ ჯანმრთელობაზე, ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით 3 წლამდე და ჯარიმით

¹² იხ.: https://www.legislationline.org/download/id/8442/file/France_CC_am24112019_fr.pdf

45.000 ევროს ოდენობით, თუ ამგვარმა ქმედებამ გამოიწვია პირის შრომისუნარიანობის დაქვეითება 8 ან ნაკლები დღის ოდენობით ან არ გამოუწვევია შრომისუუნარობა.

თუ ქმედებამ გამოიწვია შრომისუნარიანობის დაქვეითება 8 დღეზე მეტი ხნის ვადით, მაშინ სანქციად განისაზღვრება თავისუფლების აღკვეთა 5 წლის ვადით და ჯარიმა 75.000 ევროს ოდენობით.

ზემოაღნიშნული სანქციებია გათვალისწინებული იმ შემთხვევაშიც, თუ დანაშაული ჩადენილია ყოფილი მეუღლის ან ყოფილი პარტნიორის მიმართ.

სხვა პირის შევიწროება სიტყვიერად ან განმეორებადი ხასიათის ქცევებით, რომელიც მიზნად ისახავს მსხვერპლის ცხოვრების პირობების გაუარესებას, რის შედეგადაც მას ადგება ზიანი ფიზიკურ ან ფსიქიკურ ჯანმრთელობაზე, ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით 1 წლამდე და ჯარიმით 15.000 ევროს ოდენობით, თუ ამგვარმა ქმედებამ გამოიწვია პირის შრომისუნარიანობის დაქვეითება 8 ან ნაკლები დღის ოდენობით ან არ გამოუწვევია შრომისუუნარობა.

საფრანგეთის სისხლის სამართლის კოდექსი ითვალისწინებს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დამამძიმებელ გარემოებებსაც. კერძოდ, სასჯელი გამკაცრდება თუ ქმედება ჩადენილია 15 წელს მიუღწეველი პირის მიმართ ან მსხვერპლი მიეკუთვნება მონყვლად კატეგორიას (ასაკის, ფიზიკური თუ ფსიქიკური მდგომარეობის გათვალისწინებით, არის ორსული, უმწეო მდგომარეობაში მყოფი ან შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე). დამამძიმებელ გარემოებად გათვალისწინებულია საჯარო ონლაინ საკომუნიკაციო სერვისებით სარგებლობაც.

ლუქსემბურგი

ლუქსემბურგის სისხლის სამართლის კოდექსის 442.2 მუხლის მიხედვით,¹³ სხვა პირის სისტიმატური შევიწროებაა, როდესაც

¹³ იხ.: https://sherloc.unodc.org/res/cld/document/lux/2014/criminal_code_of_luxembourg_html/cp_L2T08.pdf

დამნაშავემ იცის ან უნდა სცოდნოდა, რომ ამგვარი ქმედებით მნიშვნელოვან გავლენას ახდენდა პირის სიმშვიდეზე, ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით 15 დღიდან 2 წლამდე და ჯარიმით 251-3000 ევროს ოდენობით. სისხლისსამართლებრივი დევნა ამგვარ დანაშაულზე იწყება მსხვერპლის ან მისი კანონიერი წარმომადგენლის ან მეურვის საჩივრის საფუძველზე.

ჰოლანდია

ჰოლანდიის სისხლის სამართლის კოდექსის 285b მუხლის თანახმად,¹⁴ არაკანონიერი, სისტემატური, განზრახი ქმედება, რომელიც არღვევს სხვისი პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლებას იმ მიზნით, რომ აიძულოს იგი შეასრულოს რაიმე მოქმედება ან თავი შეიკავოს მოქმედების შესრულებისგან ან აღძრავს მსხვერპლში შიშს, ისჯება თავისუფლების აღკვეთით 3 წლამდე ვადით ან მეოთხე კატეგორიის ჯარიმით.

სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დაწყების საფუძველს წარმოადგენს მხოლოდ მსხვერპლის საჩივარი.

ზემოაღნიშნული ქვეყნების მაგალითზე ნათლად ჩანს, რომ ადევნებასთან დაკავშირებით საკანონმდებლო ჩანაწერები არაერთგვაროვანია დანაშაულის შემადგენლობის დეფინიციასთან, დამამძიმებელი გარემოებების ჩამონათვალთან, სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების საფუძველბთან და სანქციებთან დაკავშირებით. დამატებით უნდა აღვნიშნოთ ისიც, რომ მაგალითად, გერმანიაში სახელმწიფო ბრალდების მხარეს ევალბა დაამტკიცოს, რომ ქმედებამ არსებითი ზიანი მიაყენა მსხვერპლის ცხოვრების წესს, მაშინ როდესაც პროლონგირებული ადევნებად მიჩნევისათვის საკმარისია, რომ იგი იწვევდეს მსხვერპლში „საფუძვლიან შიშს“ ან „არსებითად არღვევდეს მის სიმშვიდეს“. იტალიაში კი აუცილებელია, რომ მსხვერპლს ადევნების შედეგად განცდილი ჰქონდეს გარკვეული ხარისხის შფოთვა ან შიში, რომელიც ფასდება ექსპერტიზის გზით. დანაშაული სახეზე იქნება იმ შემთხვევაშიც, თუ ქმე-

¹⁴ იხ.: https://www.legislationline.org/download/id/6415/file/Netherlands_CC_am2012_en.pdf

დებამ განაპირობა მსხვერპლის ან მისი ახლო ნათესავის ცხოვრების წესის შეცვლა ან უსაფრთხოებაზე საფუძვლიანი შიში. აღნიშნულის პარალელურად, არიან ქვეყნები, სადაც ქმედების ადევნებად დაკვალიფიცირებისთვის არ არის აუცილებელი, რომ იგი მსხვერპლში ინვევდეს საფუძვლიან შიშს ან მის ცხოვრების წესზე ახდენდეს ნეგატიურ გავლენას. მსგავსი სახის შედეგთან მიმართებით ნეიტრალური საკანონმდებლო ჩანაწერი ითვლება, რომ ამსუბუქებს მტკიცების ტვირთს, პროკურატურას არ უწევს ამტკიცოს თუ რა სახის ზიანი მიადგა მსხვერპლს. განსაკუთრებით მაშინ, თუ ქმედების შედეგად პირს მიადგა ფსიქიკური ზიანი, რაც დამტკიცების კუთხით გამონწვევას წარმოადგენს. მაგალითად, ამერიკაში აღნიშნული კატეგორიის დანაშაულებზე ბევრმა შტატმა დაამკვიდრა ობიექტური დამკვირვებლის სტანდარტი, რომლის თანახმადაც, სასამართლოში არ არის საჭირო დამტკიცდეს ქმედების შედეგად კონკრეტულად განიცადა თუ არა პირმა ზიანი, ამისათვის საკმარისია შეფასდეს განმეორებადი ხასიათის ქცევიდან გამომდინარე თუ რა სახის ფსიქოლოგიური სტრესი შეიძლება განეცადა ობიექტურ დამკვირვებელს.¹⁵

ზოგადად, ადევნების საკანონმდებლო დეფინიცია მოიცავს სამ ელემენტს – ქმედებას, განზრახვას და შედეგს მსხვერპლზე. ქმედების ელემენტი გულისხმობს მრავალჯერად ქმედებას ან რამდენიმე მოქმედებას, რომელიც წარმოადგენს ადევნებას. ზოგიერთი ქვეყნის კანონმდებლობა ანესებს ქმედებების რაოდენობის მინიმალურ ზღვარს, რის შემდეგაც შესაძლებელია ადევნებისათვის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დაკისრება. მაგალითად, უმეტესწილად კანონმდებლობებით დადგენილია მინიმალურ ზღვრად – ადევნების ორი შემთხვევა, თუმცა, ზოგიერთ ქვეყანაში სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისთვის საკმარისია ერთი შემთხვევაც. განზრახვის ელემენტი ზოგადად, მოიცავს შიშის გამონწვევის განზრახვას ან/და უხეშ გაუფრთხილებლობას შიშის გამონწვევას-

¹⁵ New Trends in the Criminalization of Stalking in the EU Member States, *European Journal on Criminal Policy and Research*, Volume 24, 2018, pp. 315-333.

თან მიმართებით, ობიექტური დამკვირვებლის ტესტის მიხედვით. მსხვერპლზე შედეგი კი გამოწვეული უნდა იყოს მუქარით, რომელიც ზოგიერთი კანონმდებლობის თანახმად, საჭიროა იყოს რეალური/დამაჯერებელი.¹⁶

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკა

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს განხილული აქვს ოჯახში ძალადობისა და ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობის შესახებ არაერთი საქმე, რომლებიც სხვა საკითხებთან ერთად კონკრეტულად, ადევნებსაც ეხებოდა. სტრასბურგის სასამართლოს აღნიშნულ საჩივრებზე ნამსჯელი აქვს ძირითადად, ევროპული კონვენციის მე-2 (სიცოცხლის უფლება), მე-3 (წამების აკრძალვა), მე-8 (პირადი და ოჯახური ცხოვრების პატივისცემის უფლება) და მე-14 (დისკრიმინაციის აკრძალვა) მუხლების ფარგლებში.

2019 წელს, სტრასბურგის სასამართლომ განიხილა საქმე **ვოლოდინა რუსეთის წინააღმდეგ** (Volodina v. Russia),¹⁷ რომელიც ეხებოდა ადევნებას. კერძოდ, მომჩივნის განმარტებით, ყოფილმა პარტნიორმა მას ხელჩანთაში გადაადგილების საკონტროლოდ განუთავსა GPS მოწყობილობა და უთვალთვალებდა სახლის წინ, ცდილობდა დაესაჯა მომჩივანი მისთვის მიუღებელი ქცევისთვის, რის გამოც ხშირად ემუქრებოდა სიცოცხლის მოსპობით და ქონების, აგრეთვე, პირადობის დამადასტურებელი საბუთების ჩამორთმევით ან დაზიანებით. დამატებით, მოძალადემ გამოაქვეყნა მსხვერპლის ფოტო-სურათები, რითაც შეილახა მისი ღირსება. ადევნების არაერთი ინციდენტის შედეგად, მომჩივანს შეექმნა შიშისა და დაუცველობის განცდა.

¹⁶ იხ.: http://www.ejtn.eu/Documents/THEMIS%202015/Written_Paper_Portugal_1.pdf გვ. 6.

¹⁷ ვოლოდინა რუსეთის წინააღმდეგ (Volodina v. Russia), №41261/17, ECHR 2019.

მოცემულ საქმეში სტრასბურგის სასამართლომ ყურადღება გაამახვილა, რომ რუსეთის კანონმდებლობა არ ითვალისწინებდა კონკრეტულად ოჯახში ძალადობას, როგორც ცალკე დანაშაულს, ამასთან რუსეთის სისხლის სამართლის კოდექსი არ ცნობდა მას, როგორც სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დამამძიმებელ გარემოებას. შესაბამისად, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლისთვის არ იყო საკანონმდებლო დონეზე ხელმისაწვდომი ძალადობისგან დაცვის ისეთი მექანიზმები, როგორცაა: შემაკავებელი ორდერი ან დამცავი ორდერი. სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ოჯახის წევრზე ძალადობისთვის წარმოიშობოდა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ძალადობას ადგილი ექნებოდა ბოლო 12 თვის განმავლობაში მინიმუმ, ორჯერ ან ძალადობის შედეგად სახეზე იქნებოდა მსხვერპლის ჯანმრთელობის მსუბუქი დაზიანება მაინც. გარდა აღნიშნულისა, რუსეთის კანონმდებლობის მიხედვით, იმ დანაშაულებზე, რომლებმაც გამოიწვიეს ჯანმრთელობის მსუბუქი დაზიანება ან განმეორებადი ცემის შემთხვევაში, სისხლისსამართლებრივი დევნის დანყების საფუძველს წარმოადგენდა დაზარალებულის საჩივარი.

ზემოაღნიშნულ საქმეში სასამართლომ დაადგინა ევროპული კონვენციის მე-3 (წამების აკრძალვა) მუხლის და მე-14 (დისკრიმინაციის აკრძალვა) მუხლის დარღვევა კონვენციის მე-3 მუხლთან ერთობლიობაში. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ ხაზი გაუსვა სახელმწიფოს პოზიტიურ ვალდებულებას და აღნიშნა შემდეგი:

(§73) არასათანადო მოპყრობა მოექცევა ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-3 მუხლის ფარგლებში მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ იგი მიაღწევს სისასტიკის მინიმალურ ზღვარს. აღნიშნული ზღვარის შეფასება კი, დამოკიდებულია მრავალ ფაქტორზე, მათ შორის, ქმედების განხორციელების სახესა და ხერხზე, მის ხანგრძლივობასა და იმ ფიზიკურ და გონებრივ შედეგზე, რაც გამონეული იქნა ამგვარი მოპყრობისგან, აგრეთვე, მსხვერპლის სქესზე, მასსა და მოძალადეს შორის ურთიერთობაზე. მოპყრობა, რომელიც პირს ამცირებს, ავლენს მის მიმართ დამცირებას ან ლახავს მის ღირსებას, რის შედეგადაც პირს წარმოეშობა შიშის, ტანჯვის ან არასრულ-

ფასოვნების განცდა, რაც აქვეითებს მის მორალურ თუ ფიზიკურ გამძლეობას, წარმოადგენს დამამცირებელ მოპყრობას და იკრძალება ევროპული კონვენციის მე-3 მუხლით, იმ შემთხვევაშიც კი, თუ შედეგად არ დამდგარა სხეულის რეალური დაზიანება ან ძლიერი ფიზიკური ან ფსიქიკური ტანჯვა. ასევე, უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ საკმარისია მსხვერპლი თავად გრძნობდეს თავს დამცირებულად, თუნდაც სხვების თვალში ასე არ იყოს (*Bouyid v. Belgium* [GC], no. 23380/09, §§ 86-87, ECHR 2015).

(§74) მოცემულ საქმესთან ზემოაღნიშნული გარემოებების მისადაგებისას, სასამართლო აღნიშნავს, რომ ფიზიკური ძალადობა, რომელიც მიაყენა ს.-მ მომჩივანს, ასახულია როგორც სამედიცინო დოკუმენტებში, ასევე, პოლიციის ჩვენებებში. მინიმუმ, სამ შემთხვევაში ს.-მ ფიზიკური შეურაცხყოფა მიაყენა მას, დაარტყა სახესა და მუცლის არეში, იმ პერიოდშიც კი, როცა მომჩივანი იყო ორსულად (პარაგრაფები 14, 17 და 21). მუცლის არეში განსაკუთრებით მძიმე დარტყმამ გამოიწვია ორსულობის ნაადრევი შეწყვეტა. ამ ინციდენტებმა ცალკე აღებულმაც კი მიაღწია ევროპული კონვენციის მე-3 მუხლით გათვალისწინებულ სისასტიკის სათანადო ზღვარს. თუმცა, სასამართლო იმასაც აღნიშნავს, რომ ფიზიკურ დაზიანებებთან ერთად, ფსიქოლოგიური ძალადობა წარმოადგენს ოჯახში ძალადობის მნიშვნელოვან ასპექტს (*Valiulienė v. Lithuania*, no. 33234/07, § 69, 26 March 2013).

მოცემულ საქმეში სასამართლომ გამოყო ევროპული კონვენციის მე-3 მუხლიდან გამომდინარე სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულებები:

(§77) პოზიტიური ვალდებულებები, რომლებიც ერთმანეთთან არის დაკავშირებული მოიცავს:

(ა) სახელმწიფოს ვალდებულებას, შექმნას და პრაქტიკაში გამოიყენოს შესაბამისი სამართლებრივი ჩარჩო, რომელიც უზრუნველყოფს კერძო პირების მიერ არასათანადო მოპყრობისგან დაცვას;

(ბ) სახელმწიფოს ვალდებულებას, მიიღოს სათანადო ზომები,

რათა თავიდან აიცილოს არასათანადო მოპყრობის რეალური და მყისიერი საფრთხე, რის შესახებაც ხელისუფლების შესაბამისმა ორგანოებმა იციან ან უნდა სცოდნოდათ;

(გ) სახელმწიფოს ვალდებულებას, განახორციელოს ეფექტური გამოძიება, როდესაც არასათანადო მოპყრობის შესახებ არსებობს საჩივარი (*Bevacqua and S.*, ზემოაღნიშნული, § 65; *Opuz*, ზემოაღნიშნული §§ 144-45 და 162-65; *Eremia*, ზემოაღნიშნული §§ 4952 და 56; *Valiulienė*, ზემოაღნიშნული, §§ 74-75; *Rumor v. Italy*, no. 72964/10, § 63, 27 May 2014; *Talpis v. Italy*, no. 41237/14, §§ 100-06, 2 March 2017; და *Bălăan v. Romania*, no. 49645/09, § 57, 23 May 2017).

წინამდებარე საქმეში სასამართლომ დაადგინა ევროპული კონვენციის მე-3 მუხლის დარღვევა, რადგან მიიჩნია, რომ ხელისუფლების შესაბამისმა ორგანოებმა არ მიმართეს ეფექტურ საგამოძიებო მოქმედებებს. კერძოდ, 2 წლის განმავლობაში მომჩივანმა არაერთხელ მიმართა საჩივრით ძალადობის შესახებ შესაბამის უწყებას სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების მიზნით, თუმცა, სამართალდამცავი ორგანო გამოხატავდა უმოქმედობას, მათ შორის, არ ნიშნავდა სამედიცინო ექსპერტიზას დროულად, ინციდენტის მოხდენისთანავე, როდესაც თვალნათლივ შეიმჩნეოდა მომჩივნის სხეულზე დაზიანებები, ამასთან, სამართალდამცავმა უწყებამ მომჩივანს ცემისა და ძალადობის მუქარასთან მიმართებით მტკიცების უჩვეულოდ მაღალი სტანდარტი მოთხოვეს.

(§86) სასამართლო იმეორებს, რომ ხელისუფლების ორგანოებს აქვთ ვალდებულება გაატარონ სათანადო ღონისძიებები ოჯახის წევრის ან პარტნიორის მიერ პირის პიროვნული ხელშეუხებლობის მძიმე დარღვევის ეფექტურად აღსაკვეთად (*M. and Others v. Italy* და *Bulgaria*, no. 40020/03, § 105, 31 July 2012, და *Opuz*, ზემონახსენები, § 176). ხელისუფლების მხრიდან ჩარევა პირად და ოჯახურ ცხოვრებაში შეიძლება გახდეს აუცილებელი, რომ დაცულ იქნას მსხვერპლის ჯანმრთელობა და მისი უფლებები ან ზოგიერთ შემთხვევაში, თავიდან იქნას აცილებული სისხლის სამართლის დანაშაულის ჩადენა (*Opuz*, § 144, და *Eremia*, §52, ზემონახსენები). რეალური და მყისიერი საფ-

რთხის შეფასებისას, მხედველობაშია მისაღები ოჯახში ძალადობის კონტექსტი. ასეთ ვითარებაში, მნიშვნელოვან საკითხს წარმოადგენს არა საზოგადოების ზოგადი დაცვის ვალდებულება, არამედ უპირველეს ყოვლისა, ოჯახში ძალადობის თანმდევი ეპიზოდების განმეორების რისკის გათვალისწინება (Talpis, ზემოხსენებული, § 122). სასამართლომ არაერთ საქმეში დაადგინა, რომ მაშინაც კი, როდესაც ხელისუფლების ორგანოები არ ყოფილან სრულიად უმოქმედოდ, სახეზე იყო ევროპული კონვენციის მე-3 მუხლით გათვალისწინებული ვალდებულების დარღვევა, რადგან ზომები, რაც მათ მიიღეს, ვერ უზრუნველყოფდა მოძალადის ხელშემლას მსხვერპლის მიმართ შემდგომი ძალადობის ჩადენაში (Bevacqua and S., ზემოხსენებული, §83; Opuz, ზემოხსენებული, §§ 166-67; Eremia; ზემოხსენებული, §§ 62-66; და B. v. the Republic of Moldova, no. 61382/09, § 53, 16 ივლისი, 2013).

(§87) მომჩივანმა ხელისუფლების შესაბამის ორგანოს პარტნიორის მხრიდან ძალადობის შესახებ პირველად 2016 წლის 1 იანვარს შეატყობინა. მან პოლიციას გადაუდებელი დახმარების თხოვნით მიმართა, მოგვიანებით, ძალადობისა და ძალადობის მუქარის სხვადასხვა ეპიზოდებზეც დაწარმოებინა ფორმალური საჩივარი 2016 წლის 25 იანვარს, 18 მაისს, 30 ივლისსა და 1 აგვისტოს, ასევე, 2018 წლის 12 და 21 მარტს. საჩივარში მომჩივანი ატყობინებდა სამართალდამცავ უწყებას ძალადობის მუქარის და ს.-ს მიერ განხორციელებული ძალადობის თაობაზე, რის დასტურადაც წარდგენილი ჰქონდა ჯანმრთელობის შესახებ სამედიცინო ცნობა. შესაბამისად, ხელისუფლების ორგანოს წარმომადგენლებისთვის ცნობილი იყო ან უნდა სცოდნოდათ იმ ძალადობის შესახებ, რომელსაც მომჩივანი დაექვემდებარა და ძალადობის ხელახალი განმეორების რეალური და მყისიერი საფრთხე. ამ გარემოებების გათვალისწინებით, ხელისუფლებას ჰქონდა ვალდებულება მიეღო ყველა სათანადო ზომა მომჩივნის დასაცავად (Eremia, § 58, and Balsan, § 62, ზემონახსენები).

მოცემულ საქმეში სტრასბურგის სასამართლომ დაადგინა ევროპული კონვენციის მე-14 მუხლის დარღვევაც, რადგან მიიჩნია, რომ მომჩივნის მიერ წარმოდგენილი მტკიცებულებე-

ბის, ასევე, შიდა და საერთაშორისო წყაროების მეშვეობით მოპოვებული ინფორმაცია *prima facie* მიუთითებდა, რომ რუსეთში ოჯახში ძალადობის უმეტეს შემთხვევებში, მსხვერპლს წარმოადგენდნენ ქალები. ამასთან, რუსეთის კანონმდებლობა ვერ უზრუნველყოფდა ქალთა წინააღმდეგ ძალადობისა და დისკრიმინაციის სხვადასხვა ფორმის აღკვეთას.

საქმეში **ა. ხორვატიის წინააღმდეგ** (*A. v. Croatia*),¹⁸ მომჩივნის ქმარი, რომელსაც სერიოზული ფსიქიკური აშლილობის დიაგნოზი დაუსვეს ძალადობისა და იმპულსური ქცევისკენ მიდრეკილებით, მომჩივანზე ახორციელებდა ფსიქოლოგიურ და ფიზიკურ ძალადობას, რაც მოიცავდა სიცოცხლის მოსპობის მუქარას, დარტყმებსა და წიხლით ცემას თავში, სახესა და სხეულზე. მომჩივანს ქმარი ხშირად აყენებდა შეურაცხყოფას მათი ქალიშვილის თანდასწრებით, რომელიც თავის მხრივ, ასევე იყო ძალადობის მსხვერპლი. ამ საქმეში სასამართლომ დაადგინა ევროპული კონვენციის მე-8 მუხლის დარღვევა და აღნიშნა, რომ მომჩივნის დამაჯერებელი მტკიცებულებების გათვალისწინებით, ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში, მისი ქმარი მისი ფიზიკური ხელშეუხებლობისთვის საფრთხეს წარმოადგენდა და არაერთგზის ესხმოდა მას თავს. აქედან გამომდინარე, ხელისუფლების ორგანოებს ეკისრებოდათ პოზიტიური ვალდებულება, დაეცვათ იგი ძალადობრივი ქცევისგან. თუმცა, მათ ვერ შეძლეს ამ ვალდებულების სათანადოდ შესრულება. პირველი, იმ შემთხვევებში, როგორც ეს საქმეა, რომელიც მოიცავს ერთი და იმავე პირის მიერ ერთი და იმავე მსხვერპლის წინააღმდეგ განხორციელებული ძალადობრივი ქმედებების მთელ რიგს, მომჩივანი უფრო ეფექტურად იქნებოდა დაცული, თუკი ხელისუფლების ორგანოები ვითარებას მთლიანობაში დაინახავდნენ და არ დაიწყებდნენ სამართალწარმოებას რამდენიმე განცალკევებულ შემთხვევასთან დაკავშირებით. მეორე, მიუხედავად იმისა, რომ გაიცა სხვადასხვა დამცავი ორდერი, ბევრი მათგანი, როგორცაა დაკავების პერიოდი, ჯარიმები, ფსიქო-სოციალური მკურნალობა და პატიმრობის ვადაც კი – არ აღსრულდა, შესაბამისად, ძირი გამოეცალა ქმედების ჩადენის შეკავების

¹⁸ ა. ხორვატიის წინააღმდეგ (*A. v. Croatia*), 155164/08, ECHR 2010.

ეფექტს. ამასთან, სახეზე იყო ხანგრძლივი დაყოვნებები რეკომენდაციების შესრულების უზრუნველსაყოფად, რომელიც გაიცა განგრძობითი ფსიქიატრიული მკურნალობისათვის. შეჯამებისათვის, ხელისუფლების ორგანოების მიერ იმ ღონისძიებების განუხორციელებლობამ, რომლის მიზანსაც წარმოადგენდა მოძალადის ფსიქიატრიული მდგომარეობის მკურნალობა, რაც როგორც ჩანს, განაპირობებდა ქმრის ძალადობრივ ქცევას და უზრუნველყოფდა მომჩივნის დაცვას შემდგომი ძალადობისგან, გამოიწვია მომჩივნის ხანგრძლივი პერიოდით რისკის ქვეშ დატოვება.

დამატებით, მომჩივანი მიუთითებდა, რომ ოჯახური ძალადობის კონტექსტში ხორვატიის მიერ მიღებული ღონისძიებებისათვის პრაქტიკის ეფექტი იყო დისკრიმინაციული ხასიათის თუმცა, სასამართლომ მიიჩნია, რომ საქმეში არ იყო წარმოდგენილი საკმარისი *prima facie* მტკიცებულება, შესაბამისად, ამ ნაწილში სასამართლომ საჩივარი აშკარად დაუსაბუთებლობის საფუძვლით დაუშვებლად ცნო.¹⁹

საქმეში **ტალპისი იტალიის წინააღმდეგ** (*Talpis v. Italy*),²⁰ რომელიც ეხებოდა ოჯახში ძალადობას (კერძოდ, მომჩივნის შვილის მკვლელობას, ხოლო მის მიმართ და მისი მეორე შვილის მიმართ არასათანადო მოპყრობას, ასევე, მომჩივანი აღნიშნავდა, რომ იგი იყო ადევნების მსხვერპლი), სტრასბურგის სასამართლომ დაადგინა ევროპული კონვენციის მე-2 (სიცოცხლის უფლება), მე-3 (არაადამიანური და დამამცირებელი მოპყრობა) მუხლების, ასევე მე-14 მუხლის (დისკრიმინაციის აკრძალვა) დარღვევა მე-2 და მე-3 მუხლებთან ერთობლიობაში.

ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ აღნიშნა, რომ მომჩივანსა და მის ვაჟზე ვრცელდებოდა კონვენცია – ქ-ნი ტალპისი დაექვემდებარა იმგვარი ხასიათის ძალადობას, რამაც საფრთხე შეუქმნა მის სიცოცხლეს. მას შემდეგ რაც ქ-ნმა ტალპისმა წარადგინა სარჩელი განცდილი ძალადობის თაობაზე და განაცხადა, რომ საფრთხე ემუქრებოდა მისი და მისი

¹⁹ იხ.: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-193209%22%5D%7D>

²⁰ ტალპისი იტალიის წინააღმდეგ (*Talpis v. Italy*), №41237/14, ECHR 2017.

ქალიშვილის სიცოცხლეს და ეროვნულმა ხელისუფლებამ ვერ უზრუნველყო დამცავი ორდერის გამოცემა. მომჩივანი დაკითხეს საჩივრის წარდგენიდან შვიდი თვის გასვლის შემდეგ. სიტუაციიდან გამომდინარე, აღნიშნულმა დაგვიანებამ მომჩივანს ცალსახად წაართვა აუცილებლად საჭირო დაუყოვნებლივი დაცვა. ეროვნულ ხელისუფლებას მხედველობაში უნდა მიეღო მომჩივნის უმწეო მდგომარეობა, ფიზიკური და მორალური მონყვლადობა, სიტუაცია სათანადოდ შეეფასებინა და ქ-ნი ტალპისი შესაბამისი დაცვით უზრუნველყო. ხელისუფლებამ არ შეაფასა მომჩივნის წინაშე არსებული რისკები, მათ შორის, შემდგომი ფიზიკური ძალადობის რისკი. შესაბამისად, ეფექტიანი ღონისძიებების გაუტარებლობით, ეროვნულმა ხელისუფლებამ ერთგვარად ხელი შეუწყო მომჩივნის მეუღლეს განეხორციელებინა ძალადობის შემდგომი აქტები. უფრო მეტიც, მოძალადის დაუსჯელობამ საბოლოოდ გამოიწვია 2013 წლის 25 ნოემბრის ღამის ტრაგიკული მოვლენები. მიუხედავად იმისა, რომ პოლიცია ორჯერ ჩაერია იმ ღამით განვითარებულ მოვლენებში, მათ არ მიუღიათ სათანადო ზომები, რათა სიტუაციის სერიოზულობის გათვალისწინებით, მომჩივანი ადეკვატურად დაეცვათ, იმ დროს როცა პოლიციისთვის ცნობილი იყო ქ-ნი ტალპისის მეუღლის ძალადობრივი ქმედებების შესახებ და ჯერ კიდევ მიმდინარეობდა გამოძიება სხეულის მძიმე დაზიანების თაობაზე, განმცხადებლის მიერ წარდგენილ საჩივართან დაკავშირებით. ქ-ნი ტალპისის მეუღლის სისხლისსამართლებრივი წარსულის შემონქმების მიზნით, პოლიციისთვის ხელმისაწვდომი შესაძლებლობების გათვალისწინებით, სასამართლომ მიიჩნია, რომ პოლიციისთვის ცნობილი უნდა ყოფილიყო მომჩივნის მიმართ არსებული რეალური საფრთხის შესახებ. ამრიგად, კომპეტენტურმა ხელისუფლებამ ვერ გაატარა ეფექტიანი ღონისძიებები, რომელიც რაციონალურად თავიდან აიცილებდა მომჩივნის ვაჟის მკვლელობას და მისი მკვლელობის მცდელობას. შესაბამისად, ხელისუფლებამ გამოიჩინა საქმისადმი გულგრილი დამოკიდებულება და ვერ შეძლო მომჩივნისა და მისი ვაჟის სიცოცხლის დაცვა. გარდა ამისა, ხელისუფლების მხრიდან დაფიქსირებულმა ხარვეზებმა ქ-ნი ტალპისის სისხლისსამართლებრივი საჩივარი არაეფექტიანი გახადა.

ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ განაცხადა, რომ შეიძლება მომჩივანის შეყვანა „მონყვლადი პირების“ კატეგორიაში, რომლებსაც სახელმწიფო დაცვის უფლება აქვთ; სასამართლომ მიიჩნია, რომ მომჩივნის მიერ განცდილი ძალადობა, რაც მოიცავს სხეულის მძიმე დაზიანებასა და ფსიქოლოგიურ ზენოლას, საკმარისად სერიოზული ხასიათის იყო, რათა კონვენციის მე-3 მუხლის მნიშვნელობის ფარგლებში, არასათანადო მოპყრობად ყოფილიყო კვალიფიცირებული.

ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ აღნიშნა, რომ ქალთა მიმართ ძალადობის საქმეების სასამართლო განხილვისას, ეროვნულმა ხელისუფლებამ ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში მხედველობაში უნდა მიიღოს მსხვერპლის უმწეო მდგომარეობა, მისი ფიზიკური და მორალური მონყვლადობა და სიტუაცია რაც შეიძლება სწრაფად შეაფასოს ადეკვატურად. წინამდებარე საქმეზე სასამართლომ აღნიშნა, რომ ხელისუფლებამ ვერ წარმოადგინა სარწმუნო განმარტებები იმასთან დაკავშირებით, რატომ არ მიიღო შესაბამისი ზომები სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების მოთხოვნის შესახებ საჩივრის წარდგენიდან 7 თვის განმავლობაში. ხელისუფლებას ასევე, არ წარმოუდგენია განმარტება, რატომ გაგრძელდა სხეულის მძიმე დაზიანების შესახებ სისხლის სამართლის საქმის წარმოება სამი წელი. სასამართლოს მოსაზრებით, წინამდებარე საქმეზე ეროვნული ხელისუფლების მიერ სისხლისსამართლებრივი საქმის წარმოების მეთოდი მიუთითებდა ადგილობრივი ხელისუფლების უმოქმედობაზე და არ შეესაბამებოდა კონვენციის მე-3 მუხლის მოთხოვნებს.

მოცემულ საქმეში სასამართლომ კიდევ ერთხელ განაცხადა, რომ პრეცედენტული სამართლის თანახმად, სახელმწიფოს მიერ ქალთა მიმართ ძალადობის აღმოფხვრასთან დაკავშირებული ვალდებულებების შეუსრულებლობა იწვევს თანაბარი სამართლებრივი დაცვის უფლების დარღვევას. მოცემულ საქმეში ქ-ნი ტალპისის მიმართ ძალადობა რამდენჯერმე განხორციელდა, რის შესახებაც ცნობილი იყო ხელისუფლების წარმომადგენლებისთვის. მიუხედავად ამისა, განმცხადებლის საჩივრის განხილვა შვიდი თვის შემდეგ დაიწყეს და ამ დროის განმავლობაში არ გაუტარებიათ რაიმე დამცავი ღონისძიება.

ქ-ნი ტალპისის მეუღლე დამნაშავედ ცნეს სხეულის მძიმე დაზიანებასთან დაკავშირებულ საქმეში, სამი წლის შემდეგ (2015 წლის 1-ელ ოქტომბერს), მას შემდეგ რაც მან მოკლა განმცხადებლის შვილი და სცადა განმცხადებლის მკვლელობა. წინამდებარე საქმეზე ხელისუფლების უმოქმედობა განსაკუთრებით აშკარა იყო იმის გათვალისწინებით, რომ პროკურატურამ პოლიციას, რომელსაც 6 თვის განმავლობაში არანაირი ღონისძიება არ განუხორციელებია, მოსთხოვა დაუყოვნებელი ზომები მიეღო ქ-ნი ტალპისისა და მისი შვილის დასაცავად. სასამართლომ დაადგინა, რომ ზემოხსენებული ფაქტორების კომბინაცია ცხადყოფდა, რომ იტალიის ხელისუფლებამ ძალადობის სერიოზულობის სათანადოდ შეუფასებლობით, იგი საბოლოოდ წაახალისა. ამრიგად, ქ-ნი ტალპისი, კონვენციის მე-14 მუხლის საწინააღმდეგოდ, სქესის ნიშნით დისკრიმინაციის მსხვერპლს წარმოადგენდა.

ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ განაცხადა, რომ ქალთა მიმართ ძალადობის, მისი გამომწვევი მიზეზებისა და შედეგების შესახებ გაეროს სპეციალური მომხსენებლის 2012 წლის ანგარიში, ასევე ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ კომიტეტისა და სტატისტიკის ეროვნული ბიუროს მონაცემები ასახავს იტალიაში ოჯახში ძალადობასთან დაკავშირებული პრობლემის სიმწვავეს და მის თანმდევ ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის შემთხვევებს. შესაბამისად, სასამართლომ მიიჩნია, რომ ქ-ნი ტალპისის საქმე არსებული სტატისტიკის მაგალითი იყო, რომლის თანახმადაც, მიუხედავად გატარებული რეფორმებისა, მრავალი ქალი მოკლა პარტნიორმა ან ყოფილმა პარტნიორმა (ფემიციდი); ამასთან, ოჯახში ძალადობის ფაქტებისა და ქალთა მიმართ ძალადობისადმი საზოგადოების შემწყნარებლური დამოკიდებულება შენარჩუნებული იყო. სასამართლომ დაადგინა, რომ ქ-ნი ტალპისის მიმართ ძალადობა სქესის ნიშნით განხორციელდა და შესაბამისად, ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ფორმას წარმოადგენდა.²¹

²¹ იხ.: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-198585%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-198585%22]})

საქართველოს საერთო სასამართლოების პრაქტიკის ანალიზი ადვოკატის შესახებ

საერთო სასამართლოების პრაქტიკა საერთაშორისო სასამართლებრივ აქტებთან მიმართებით

საერთაშორისო სტანდარტების დანერგვა და მათი ეროვნულ სასამართლოთა გადანაცვლებებში გამოყენება განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია. მით უფრო მაშინ, როდესაც საქართველოს კანონმდებლობით, საერთაშორისო ხელშეკრულებები წარმოადგენენ საქართველოს კანონმდებლობის ნაწილს, ნორმატიულ აქტს.²²

საერთაშორისო ხელშეკრულებების როლი ეროვნულ კანონმდებლობაში მნიშვნელოვანია. „საერთო სასამართლოების შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის მე-7 მუხლის პირველი პუნქტი ითვალისწინებს, რომ „მოსამართლე თავის საქმიანობაში დამოუკიდებელია, ემორჩილება მხოლოდ საქართველოს კონსტიტუციას, საერთაშორისო ხელშეკრულებას, შეთანხმებას და კანონს“. კანონის ამ დებულებიდან გამომდინარეობს, რომ საქართველოში მოქმედ სხვა ნორმატიულ აქტებთან ერთად, მოსამართლე იყენებს საქართველოს საერთაშორისო ხელშეკრულებას, როგორც საქართველოს ნორმატიულ აქტს და სასამართლო საქმის გადანაცვლისას, ხელმძღვანელობს საერთაშორისო ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ნორმებით.²³

საერთაშორისო სასამართლებრივ აქტებს შორის განსაკუთრებულ

²² საერთაშორისო ხელშეკრულებათა როლი საქართველოს კანონმდებლობაში განისაზღვრა როგორც საქართველოს კონსტიტუციით, ისე სხვა შიდასახელმწიფოებრივი ნორმატიული აქტებით, მათ შორის, კანონებით: „საქართველოს საერთაშორისო ხელშეკრულებების შესახებ“ (1997) და „ნორმატიული აქტების შესახებ“ (2009).

²³ ქურდაძე ირ., კორკელია კ., ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართალი ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მიხედვით, თბილისი, 2003.

ლად უნდა აღინიშნოს ევროპის საბჭოს კონვენცია ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ (სტამბოლის კონვენცია), რომელიც არის ყველაზე მრავლისმომცველი საერთაშორისო კონვენცია და მიზნად ისახავს ნულოვანი ტოლერანტობის მიღწევას ამგვარი ძალადობის მიმართ.²⁴ კონვენციის 34-ე მუხლი კონკრეტულად განსაზღვრავს ადევნებას და მოუწოდებს ხელშემკვრელ მხარეებს მიიღონ ყველა საჭირო საკანონმდებლო ან სხვა სახის ზომა მსგავსი ქმედების კრიმინალიზაციისთვის.

სასამართლოს განაჩენების შესწავლის შედეგად გაანალიზებულ იქნა, თუ როგორია საერთო სასამართლოებში საერთაშორისოსამართლებრივი აქტების ასახვის პრაქტიკა. აღსანიშნავია, რომ კვლევის ფარგლებში შესწავლილი 91 განაჩენიდან, სტამბოლის კონვენციის კონკრეტულად, 34-ე მუხლი, რომელიც განსაზღვრავს ადევნებას, მითითებული იყო მხოლოდ ერთ საქმეში,²⁵ სადაც წარდგენილ ბრალდებაში (სსკ-ის 151¹ მუხლის 1-ლი ნაწილი) პირი გამართლდა. კერძოდ, დაზარალებულთა (ორი პირი) ჩვენებების თანახმად, ბრალდებულმა უკანონო თვალთვალითა და სასქესო ორგანოს სისტემატური ჩვენებით არასასურველი კომუნიკაცია დაამყარა მათთან, რომლებიც იყვნენ მისი მეზობლები. აღნიშნული ქმედებით განიცადეს ფსიქიკური ტანჯვა და შეექმნათ ცხოვრების წესის მნიშვნელოვნად შეცვლის რეალური საჭიროება.

მოცემულ საქმეში სასამართლომ მიიჩნია, რომ ბრალდების მხარის მიერ წარდგენილი მტკიცებულებები არ იყო საკმარისი გონივრულ ეჭვს მიღმა სტანდარტით, ბრალდებულის მიერ დაზარალებულების ადევნებაში დამნაშავედ ცნობისთვის და მის მიმართ გამამტყუნებელი განაჩენის გამოსატანად შემდეგი გარემოებების გათვალისწინებით:

კერძოდ, ბრალდებულის მიერ დაზარალებულების მიმართ სავარაუდო დანაშაულებრივი ქმედების განხორციელებასთან

²⁴ იხ.: <https://rm.coe.int/1680464e72>

²⁵ თეთრინყაროს რაიონული სასამართლოს განაჩენი, რომელიც უცვლელად ძალაში დატოვა თბილისის სააპელაციო სასამართლომ.

დაკავშირებით, ბრალდების მხარემ სასამართლოში წარადგინა მხოლოდ თავად დაზარალებულების თითო-თითო პირდაპირი ჩვენება, რაც კანონის მიხედვით არასაკმარისია გამამტყუნებელი განაჩენის გამოსატანად და ამასთან, ერთი დაზარალებული მეორე დაზარალებულის დანაშაულებრივ ეპიზოდში არის ირიბი მოწმე, რაც ასევე, უტყუარ მტკიცებულებად ვერ იქნა მიჩნეული.

ამასთან, განაჩენში სასამართლომ აღნიშნა, რომ ერთ-ერთი დაზარალებულის ჩვენებაში შეინიშნებოდა „ფაქტების გაზვიადების მომენტები“. მაგალითად, დაზარალებულის ჩვენებით: 2018 წლის დეკემბრიდან 2019 წლის თებერვლამდე პერიოდში, ბრალდებული, როგორც კი მას დაინახავდა, მისკენ სახით დგებოდა, ჩაიხდიდა და სასქესო ორგანოს აჩვენებდა, მოიკიდებდა ხელს და რაღაც მოძრაობებს აკეთებდა. ეზოში ხშირად უწევდა გასვლა, ბრალდებული კი, მისი სახლის პირდაპირ ცხოვრობს – გზის გადაღმა და უნდოდა თუ არ უნდოდა, მაინც უწევდა შეხედვა. მთავარი იყო ბრალდებულს დაენახა იგი ეზოში გასული ან ფარდა გადაენია, სიცხეს ან სიცივეს არ ჰქონდა მნიშვნელობა, თვითონაც მაშინვე გარეთ გამოდიოდა. სასამართლოს შეფასებით, „რომელ სიცხეზეა საუბარი დეკემბრის მეორე ნახევრიდან თებერვლამდე, აღნიშნულ რეგიონში, ბუნდოვანია“. ასევე, ის გარემოება, რომ დაზარალებულის გადმოცემით ერთხელ დაინახა თუ როგორ მიჰყვებოდა ბრალდებული, რამაც მასში შიში გამოიწვია და ეს კი მაშინ, როდესაც ბრალდებული არც კი მიახლოებია და გასაუბრებია მას. ამასთან, სასამართლომ აღნიშნა, რომ მისთვის აუხსნელია, თუ რამ გამოიწვია დაზარალებულში ისეთი შიში, რომ ის იძულებული გამხდარიყო თავდაცვის მიზნით დაენყო დანით სიარული და ასევე საწოლშიც კი შეენახა იგი, მით უფრო მაშინ, როდესაც ბრალდებული დაზარალებულს არასდროს დამუქრებია, არც შეუშინებია და არც სხვა მხრივ წარმოადგენდა მისთვის საშიშროებას. სასამართლომ დასძინა, რომ „იგივეს თქმა შეიძლებოდა იმ ტანჯვაზეც, რომელსაც დაზარალებული განიცდიდა, რომელიც თუ ასეთი მაღალი ხარისხის იყო, როგორსაც დაზარალებული სხდომაზე გადმოსცემდა, რატომ მანამდე არ მიმართა შესაბამის ზომებს და თუკი ეს ყოველდღიურად,

დღეში რამდენჯერმეც ხდებოდა, აღნიშნული მით უფრო გასაკვირია“.

რაც შეეხება მეორე დაზარალებულს, სასამართლომ აღნიშნა, რომ მან, როგორც ჩანს ჯ. ბ-სთან (მეორე დაზარალებული) კომუნიკაციისას უფრო მეტად მიაქცია ყურადღება ბრალდებულის ქცევას, ვინაიდან სწორედ მასთან საუბრისას აღნიშნა, რომ მასაც ჰყავდა შემჩნეული ბრალდებული გენიტალიების ჩვენებაში. სასამართლომ აღნიშნული საკითხის მსჯელობისას განმარტა, რომ „თუ ამ ჩვენების პათოსს გავიზიარებთ, მაშინ გამოდის, რომ დაზარალებული დიდად შეწუხებული არ ჩანდა აღნიშნულით და მისი თქმით, ყველაფრის მიუხედავად, მაინც გადიოდა სახლიდან და ამის გამო ვერ შეიზღუდავდა თავს“.

ამასთან, სასამართლოს თქმით, თუ მოხდებოდა იმის დაშვება, რომ ბრალდებული ეზოში უბრალოდ შარდავდა,²⁶ მაშინ შესაძლოა სწორედ აღნიშნული ქმედება ყოფილიყო დაზარალებულის მხრიდან სხვაგვარად აღქმული, მით უფრო იმის გათვალისწინებით, რომ ბრალდებულის მოქმედებები, რაზეც დაზარალებულები მიუთითებენ არაკონკრეტული შიშის გამო და ბუნდოვანია და ასევე, იმ დისტანციის მხედველობაში მიღებით, რაც სავარაუდოდ იყო ბრალდებულსა და დაზარალებულებს შორის, შესაძლოა პრობლემა გამხდარიყო აღქმის ნაწილში. ყოველ შემთხვევაში ვერც ერთმა დაზარალებულმა ვერ დააკონკრეტა თუ რა მოქმედებებზე იყო საუბარი.

საქმეში ასევე, ყურადღება იქნა გამახვილებული იმ მოწმეთა ჩვენებებზე, რომლებსაც ბრალდებულთან სისტემატური ურთიერთობა ჰქონდათ და რომლებიც გამორიცხავდნენ მის რაიმე გადახრას ან ავადმყოფობას. ამასთან, არც ფსიქიატრიულმა ექსპერტიზამ გამოავლინა მსგავსი ხასიათის გარემოებები.

სასამართლომ საკითხის მსჯელობისას მიუთითა ადევნების

²⁶ ბრალდებული თავადაც არ უარყოფდა, რომ გარეთაც მოუშარდავს, ხოლო ბრალდებულის დედა ჯერ კიდევ გამოძიებისას მიუთითებდა ბრალდებულის გახშირებულ შარდავასთან დაკავშირებით.

კრიმინალიზაციის საკითზე და ასევე, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში განხორციელებულ ცვლილებაზე, რომლითაც სამართალდარღვევად ითვლება სექსუალური შევიწროვება.

კერძოდ, სასამართლომ თავდაპირველად ყურადღება გაამახვილა ადევნების კრიმინალიზაციის საკითხზე, რაც პირდაპირ უკავშირდება „ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ“ ევროპის საბჭოს 2011 წლის 11 მაისის კონვენციას (ე. წ. სტამბოლის კონვენცია), რომელიც საქართველოს პარლამენტის მიერ რატიფიცირებულია 2017 წლის 5 აპრილს. „კანონის განმარტებით ბარათში პირდაპირაა მითითებული, რომ სსკ-ის 151¹ მუხლის (ადევნება – *Stalking*) შემოტანა სტამბოლის კონვენციის 34-ე (ადევნება) მუხლიდან გამომდინარეობს, რომლის თანახმად, მხარეებმა უნდა მიიღონ აუცილებელი საკანონმდებლო ან სხვა ზომები, რათა უზრუნველყონ, რომ სხვა პირის მიმართ მუქარის შემცველი განზრახი არაერთგზისი ქმედება, რომელიც იწვევს შიშს მის უსაფრთხოებასთან დაკავშირებით, იყოს კრიმინალიზებული“. ამასთან, სასამართლომ ყურადღება მიაქცია „ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ“ ევროპის საბჭოს 2011 წლის 11 მაისის კონვენციის განმარტებით ანგარიშს, რომლის მიხედვითაც, ადევნება გულისხმობს განზრახ არაერთგზის მუქარას მეორე პირის მიმართ, რაც მასში იწვევს შიშის შეგრძნებას საკუთარ უსაფრთხოებასთან დაკავშირებით. ასეთი ქცევა შეიძლება გულისხმობდეს სხვა პირის მუდმივად ადევნებასა და თვალთვალს; პირთან კომუნიკაციას, რომელსაც ამის სურვილი არა აქვს; ან შეტყობინებას, რომ მას უთვალთვალევენ. ეს ასევე შეიძლება მოიცავდეს პირის ფიზიკურ ადევნებას; დახვედრას სამუშაო ადგილას, სპორტულ ან საგანმანათლებლო დაწესებულებებში და ასევე ვირტუალურ სამყაროში მიდევნებას (სოციალურ ქსელებში და ა. შ.). არასასურველ კომუნიკაციაში ჩართვა გულისხმობს ნებისმიერი აქტიური კონტაქტის ძიებას დაზარალებულთან ნებისმიერი საშუალებით, მათ შორის, თანამედროვე საკომუნიკაციო საშუალებებისა და საინფორმაციო ტექნოლოგიების გამოყენებით. გარდა ამისა, საფ-

რთხის შემცველი ქცევა შეიძლება მოიცავდეს პირის ქონების განადგურებას, პირად ნივთებზე უცნაური კვალის დატოვებას, რომელიც უკავშირდება დაზარალებულის შინაურ ცხოველებს ან ცრუ იდენტობის გამოყენებას ან არასწორი ინფორმაციის გავრცელებას. ამასთან, ნებისმიერი ასეთი აქტი უნდა განხორციელდეს განზრახ, დაზარალებულში შიშის გამოწვევის მიზნით (იხ.: 182-184-ე პუნქტები).

რაც შეეხება სექსუალურ შევიწროებას, სასამართლომ აღნიშნა, რომ 2019 წლის 3 მაისს, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში განხორციელებული ცვლილებების საფუძველზე, კოდექსს დაემატა 166¹ მუხლი, რომლითაც სამართალდარღვევად ჩაითვალა სექსუალური შევიწროება (sexual harassment), რაც გულისხმობს საზოგადოებრივ ადგილებში პირის მიმართ არასასურველი სექსუალური ხასიათის ქცევას, რომელიც მიზნად ისახავს ან/და იწვევს მისი ღირსების შელახვას და ქმნის მისთვის დამაშინებელ, მტრულ, დამამცირებელ, ღირსების შემლახველ ან შეურაცხყოფელ გარემოს. იმავე მუხლის შენიშვნის მიხედვით, სექსუალური ხასიათის ქცევად მიიჩნევა სექსუალური ხასიათის ფრაზების თქმა ან/და მიმართვა, გენიტალიების ჩვენება ან/და სექსუალური ხასიათის სხვა ნებისმიერი არასიტყვიერი ფიზიკური ქცევა. აღნიშნული ცვლილების საჭიროებაც სტამბოლის კონვენციას უკავშირდება და რომლის განმარტებით ანგარიშშიც ნათქვამია, რომ სექსუალური შევიწროების განხორციელების ხერხები მრავალფეროვანია და მოიცავს ქცევის სამ ძირითად ფორმას: დაზარალებულისთვის არასასურველ სექსუალური ხასიათის სიტყვიერ, არასიტყვიერ და ფიზიკურ ქცევას. სიტყვიერი მოიცავს სიტყვებს ან ხმებს, რომელსაც გამოთქვამს/გამოცემს დამნაშავე, როგორცაა ხუმრობები, კითხვები, შენიშვნები და შეიძლება გამოიხატოს ზეპირად ან წერილობით; არასიტყვიერი მოიცავს ყველაფერს გარდა ხმისა და სიტყვებისა, მაგალითად, სახის სხვადასხვა გამომეტყველება, ხელის მოძრაობები ან სიმბოლოები; რაც შეეხება ფიზიკურს, იგი მიემართება დამნაშავეს ნებისმიერი სახის სექსუალურ ქცევას და შეიძლება მოიცავდეს დაზარალებულის სხეულთან შეხებასაც. ყველა შემთხვევაში, აღნიშნული უნდა იყოს სექსუალური ხასიათის და დაზა-

რალეზულისთვის არასასურველი. ამასთან, იგი უნდა ისახავდეს მიზნად ან ინვესტიციას დაზარალებულის ღირსების შელახვას. ეს ის შემთხვევაა, როდესაც დამნაშავეს ქმედება ქმნის მტრულ, დამაშინებელ, დამამცირებელ, შეურაცხმყოფელ ან არასასურველ გარემოს (იხ.: 208-ე პარაგრაფი).

სტამბოლის კონვენციის შესაბამისი დებულებებისა და ეროვნული კანონმდებლობის მიმოხილვის შემდგომ, მოსამართლემ ერთგვარი შემაჯამებელი ანალიზი გააკეთა და აღნიშნა, რომ „შესაძლებელია თამამად ითქვას, რომ ბრალდებულის ქმედებები, თუკი დაზარალებულების ჩვენებებს გავიზიარებთ, უფრო მეტად წარმოადგენს საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 166¹ მუხლით გათვალისწინებულ სამართალდარღვევას – სექსუალურ შევიწროებას, ვიდრე სისხლის სამართლის კოდექსის 151¹ მუხლით გათვალისწინებულ დანაშაულს – ადევნებას. სხვათა შორის, სტამბოლის კონვენციის განმარტებებიც იმავეზე მიუთითებს. ის, რაც ბრალდებულის ბრალდების შესახებ დადგენილებაშია აღნიშნული განსაკუთრებით, ქმედების ხასიათის გათვალისწინებით, თანხვედრაში მოდის სასკ-ის 166¹ მუხლის შემადგენლობასთან – საზოგადოებრივ ადგილებში პირის მიმართ არასასურველი სექსუალური ხასიათის ქცევა, რომელიც იწვევს მისი ღირსების შელახვას და ქმნის მისთვის დამაშინებელ, დამამცირებელ, ღირსების შემლახველ ან შეურაცხმყოფელ გარემოს, ხოლო ის, რასაც დაზარალებულის განცხადებით ბრალდებული აკეთებდა, აღწერილია ამავე მუხლის შენიშვნაში – სექსუალური ხასიათის ქცევად მიიჩნევა გენიტალიების ჩვენება ან/და სექსუალური ხასიათის სხვა ნებისმიერი არასიცივიერი ფიზიკური ქცევა, რაშიც შეიძლება მოვიხაზოთ ის გაურკვეველი ქმედებები, რომლებსაც დაზარალებულების თქმით, ბრალდებული შარვლის ჩახდის შემდეგ აკეთებდა. მით უმეტეს, ბრალდების შესახებ დადგენილებაში მხოლოდ სასქესო ორგანოს ჩვენებაზეა საუბარი. ბუნებრივია, მოცემულ საქმეში, ურთულეს საკითხს წარმოადგენს ბრალდებულის განზრახვის (ძირითადად, პირდაპირი განზრახვა იგულისხმება) დადგენა, რისი დადასტურებულად, უტყუარად აღწერაც შეუძლებელია. ამასთან, გამორიცხულია, ადმინისტრაცი-

ული სამართალდარღვევის სისტემატურობამ განსაზღვროს ქმედება დანაშაულია თუ სამართალდარღვევა, ვინიდან სამართალდარღვევათა განმეორებითობა თავისთავად ვერასდროს განაპირობებს ქმედების დანაშაულად კვალიფიკაციას, ვერ გარდაიქმნება დანაშაულად და ყოველ ჯერზე იქნება სამართალდარღვევა. ეს წესი გამოიყენება გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც სისხლის სამართლის კოდექსის შესაბამის მუხლში მითითებული იქნება განმეორებით ჩადენის შემთხვევაში სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის თაობაზე, მაგალითად, როგორც სსკ-ის 273-ე მუხლის შემადგენლობა განსაზღვრული. ამ მუხლის მიხედვით, დანაშაულია მცენარე კანაფის ან მარიხუანას მცირე ოდენობით უკანონო შექმნა, შენახვა, გადაზიდვა ან/და გადაგზავნა – ჩადენილი საქართველოს ადმინისტრაციულსამართალდარღვევათა კოდექსის 45¹ მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ჩადენისთვის, ადმინისტრაციული სახდელშეფარდებული პირის მიერ. ამ შემთხვევაშიც, საჭიროა პირი იყოს სახდელშეფარდებული და შემდეგ ჩაიდინოს იგივე ქმედება და არა ზოგადად, ორი სამართალდარღვევა მიიჩნევა დანაშაულად“.

სასამართლო სიღრმისეულად შეეხოს ადევნებისა და სექსუალური შევიწროების შემადგენლობის რამდენიმე ნიშანს და პარალელი გაავლო მის წინაშე არსებული საქმის გარემოებებთან. კერძოდ, სასამართლომ განმარტა, რომ „სსკ-ის 166¹ მუხლის მიზნებისთვის, საზოგადოებრივ ადგილად ასევე, უნდა მოვიაზროთ იმგვარი ადგილი, რომელზეც საზოგადოებას ხელმისაწვდომობა აქვს. მოცემულ შემთხვევაში, ბრალდებულის ეზო, რომლის დანახვაც შესაძლებელი იყო, როგორც ერთი დაზარალებულის, ისე მეორის სახლიდან და ზოგადად, გზიდან, სწორედ ასეთ ადგილად მიიჩნევა. გარდა ამისა, აღსანიშნავია, რომ სასამართლომ უკვე განსაზღვრა სისტემატურობის საკითხის არაპრობლემურობა ქმედების სამართალდარღვევად მიჩნევის კონტექსტში. რაც შეეხება ბრალდებულის ქმედებამ გამოიწვია თუ არა დაზარალებულთა ფსიქიკური ტანჯვა, ეს კითხვა პასუხგაუცემელია, იქედან გამომდინარე, რომ ზოგადად, კონკრეტული გარემოებები სასამარ-

თლომ ვერ დაადგინა, თანაც ფსიქიკური ტანჯვის შეფასება მხოლოდ დაზარალებულის სუბიექტური განცხადებების ფონზე იყო შესაძლებელი, რაც ასევე, ბევრ კითხვას აჩენს. გარდა ამისა, თუ ასეთს (ფსიქიკურ ტანჯვას) ადგილი ჰქონდა, ბრალდებულის ქმედება თითოეულ შემთხვევაში უნდა შეფასდეს, ამ კონტექსტში კი, კიდევ უფრო მეტი კითხვა გაჩნდება ტანჯვის გამოწვევასთან დაკავშირებით. იგივე მოცემულობა ადევნების შემადგენლობის შემდეგ ნიშანზე – ცხოვრების წესის მნიშვნელოვნად შეცვლის რეალურ საჭიროებას ქმნის. ბუნებრივია, რაც აღწერილია სექსუალური შევიწროების დისპოზიციაში, მარტივად შესაძლებელია თავისთავად შექმნას ცხოვრების წესის მნიშვნელოვნად შეცვლის საჭიროება, რაც ვერ იქნება ქმედების აუცილებლად დანაშაულად მიჩნევის საფუძველი ანუ იდენტური მოცემულობა სამართალდარღვევის შემთხვევაშიც. ამ მხრივ, ძნელია იმ მიჯნის გავლენა, რომელიც ქმედებას აქცევს ადევნებად ან სექსუალურ შევიწროებად, ამიტომ ამ ორს შორის განსხვავების განმსაზღვრელი სხვა ელემენტებია.

ამდენად, სასამართლოს შეფასებით „ის, რაც შეიძლება იყოს ერთი დარგის პასუხისმგებლობის საგანი, ვერ გახდება მეორესი, თუკი არ იარსებებს განჭვრეტადი საკანონმდებლო ბაზა ამ თვალსაზრისით, რაზეც სასამართლომ ზევით უკვე ისაუბრა. თანაც, შინაარსობრივად მკაფიო მიჯნის გავლა იმ სიტუაციას, რაც ბრალის დადგენილებაშია ასახული და ადევნების შემადგენლობას შორის, შესაძლებელია სტამბოლის კონვენციის მე-40 მუხლისა და ასკ-ის 166¹ მუხლის გაანალიზების შედეგად“.

ზემოაღნიშნული ვრცელი მიმოხილვისა და ანალიზის შემდეგ, სასამართლო მივიდა დასკვნამდე, რომ საქმეზე არ მოიპოვებოდა გონივრულ ეჭვს მიღმა არსებული, ერთმანეთთან შეთანხმებული, აშკარა და დამაჯერებელ მტკიცებულებათა ერთობლიობა, ბრალდებულის სსკ-ის 15¹ მუხლის პირველი ნაწილით დამნაშავედ ცნობისა და მის მიმართ გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანისათვის.

სასამართლო პრაქტიკა მონიშნავს, რომ ძირითადად, ადევნე-

ბის მსხვერპლს წარმოადგენს ქალი და ზოგიერთ შემთხვევაში, აღნიშნული ქმედება შეიძლება განპირობებული იყოს გენდერული მოტივით (სტამბოლის კონვენცია ერთ-ერთი პირველი საერთაშორისო კონვენციაა, სადაც მოცემულია გენდერის განსაზღვრება. კერძოდ, „გენდერული გულისხმობს სოციალურად დაკავშირებულ როლებს, ქცევას, საქმიანობას და მახასიათებლებს, რომლებსაც მოცემული საზოგადოება ქალისა და მამაკაცისთვის შესაფერისად მიიჩნევს“). მიუხედავად ამისა, სასამართლო პრაქტიკაში იყო რამდენიმე საქმე, სადაც იკვეთებოდა გენდერული ნიშნით დისკრიმინაციული მოტივის მიმანიშნებელი გარემოებები, თუმცა, სასამართლოს იგი დამამძიმებელ გარემოებად არ მიუჩნევია. მაგალითად, ერთ-ერთ საქმეში²⁷ პირველი ინსტანციის სასამართლომ დადგენილად ცნო, რომ ბოლო ერთი წლის განმავლობაში, ბრალდებული ყოფილ მეუღლესთან გენდერული ნიშნით დისკრიმინაციის მოტივით, სისტემატურად ამყარებდა არასასურველ კომუნიკაციას ტელეფონის გამოყენებით და პირადი შეხვედრებით. მსჯავრდებული მუდმივად აკონტროლებდა ნ. ბ.-ს ტელეფონში მოკლე ტექსტურ შეტყობინებებს – თუ ვისთან ჰქონდა მას კომუნიკაცია, სისტემატურად უთვალთვალებდა, ამონებდა ნ. ბ.-ს სახლსა და სამსახურში ყოფნას. მსხვერპლის მიმართ სისტემატურად ეჭვიანობდა, ეუბნებოდა, რომ იყო ქალი და ისე უნდა მოქცეულიყო, როგორც მას, როგორც მამაკაცს სურდა. ასევე, მსჯავრდებული ყოფილ მეუღლეს მუდმივად ემუქრებოდა სიცოცხლის მოსპობით და იმ მამაკაცის მოკვლით, ვისთანაც მას ექნებოდა ურთიერთობა. ამ საქმეში სასამართლომ გენდერული მოტივი სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დამამძიმებელ გარემოებად არ მიიჩნია, შესაბამისად, განაჩენში არ არის მოხმობილი არც სტამბოლის კონვენციის შესაბამისი განმარტება გენდერთან დაკავშირებით.

ზემოაღნიშნულის საპირისპიროდ, სანიმუშო მაგალითად, შეგვიძლია განვიხილოთ თბილისის საქალაქო სასამართლოს მი-

²⁷ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2019 წლის 27 სექტემბრის განაჩენი № 1ბ/1303-19, ასევე, თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2019 წლის 8 ოქტომბრის განაჩენი № 1ბ/1472-19.

ერ მიღებული განაჩენი ერთ-ერთ საქმეზე,²⁸ რომელშიც სასამართლომ გამოკვეთა გენდერული ნიშნით დისკრიმინაციული მოტივი და იგი სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დამამძიმებელ გარემოებად მიიჩნია. აღნიშნულ განაჩენში საკმაოდ ვრცელი მსჯელობა ეთმობა სწორედ გენდერული ნიშნით დისკრიმინაციას სტამბოლის კონვენციასა და ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამის დებულებებზე დაყრდნობით. კერძოდ, სასამართლომ აღნიშნა, რომ: „ფაქტების და მტკიცებულებების ერთიანი ანალიზის საფუძველზე გამოიკვეთა დანაშაულის მოტივი, გენდერული ნიშნით შეუწყნარებლობა და დისკრიმინაცია. აღნიშნული ფაქტი დასტურდება დაზარალებულის გამოკითხვის ოქმებით. დაზარალებული არაერთგზის აღნიშნავს, რომ ბრალდებული სისტემატურად აყენებდა სიტყვიერ შეურაცხყოფას, ეჭვიანობდა, ყველა ნაცნობ მამაკაცს უწოდებდა მის საყვარელს, უზღუდავდა სახლიდან თავისუფლად გასვლას, უზღუდავდა და უკრძალავდა მეგობრებთან შეხვედრას, არ აძლევდა ტანისამოსის თავისუფლად შერჩევას და ჩაცმის საშუალებას, ეუბნებოდა, რომ იყო მისი ცოლი, მდებრობითი სქესის წარმომადგენელი, უუფლებო და მას უსიტყვოდ უნდა დამორჩილებოდა. დანაშაულის მოტივი – გენდერული ნიშნით შეუწყნარებლობა და დისკრიმინაცია ასევე, დადასტურდა მოწმეთა გამოკითხვის ოქმებით და ბრალდებულის მხრიდან ბრალის აღიარებით“.

მოცემულ საქმეში სასამართლომ მხედველობაში მიიღო სტამბოლის კონვენციის 46-ე მუხლი, რომელიც განსაზღვრავს დამამძიმებელ გარემოებებს: ა) დანაშაული ჩადენილი იყო ყოფილი ან ამჟამინდელი მეუღლის ან პარტნიორის მიმართ, როგორც ეს აღიარებულია შიდა კანონმდებლობით, ოჯახის წევრის მიერ, მსხვერპლთან ერთად მცხოვრები პირის მიერ ან პირის მიერ, რომელმაც ბოროტად გამოიყენა თავისი ძალაუფლება; ბ) დანაშაული ან მასთან დაკავშირებული დანაშაულები ჩადენილ იქნა არაერთხელ; გ) დანაშაული ჩადენილი იყო პირის მიმართ, რომელიც გარკვეული გარემოებების გამო მონყვლადა; დ) დანა-

²⁸ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2019 წლის 3 ივნისის განაჩენი №1/2005-19.

შაული ჩადენილი იყო ბავშვის მიმართ ან ბავშვის თანდასწრე-ბით; ე) დანაშაული ჩადენილი იყო ორი ან მეტი ადამიანის მიერ, რომლებიც მოქმედებდნენ ერთობლივად; ვ) დანაშაულს წინ უსწრებდა ან თან სდევდა უკიდურესად მაღალი დონის ძალადობა; ზ) დანაშაული ჩადენილი იყო იარაღით ან იარაღის მუქარის გამოყენებით; თ) დანაშაულმა მძიმე ფიზიკური ან ფსიქოლოგიური ტრავმა მიაყენა მსხვერპლს; ი) დამნაშავე ადრეც ყოფილა ნასამართლვეი მსგავსი ხასიათის დანაშაულისთვის. სასამართლომ აღნიშნა, რომ: „განსახილველ შემთხვევაში ამ კარად გამოვლინდა გენდერული ნიშნით შეუწყნარებლობის და დისკრიმინაციის მოტივი. გამოიკვეთა ბრალდებულის დამოკიდებულება ოჯახის წევრი ქალის მიმართ, იგი მსხვერპლს სოციალური იერარქიით თავისზე დაბლა მდგომ, უუფლებო სუბიექტად განიხილავდა, რომლის ცხოვრების წესის, ჩაცმის, ქცევისა და ზოგადად, ცხოვრების მიმართულების და ინტერესების განსაზღვრა, მხოლოდ მას, როგორც ქმარს შეუძლია. სწორედ ამით არის განპირობებული მისი დაუოკებელი სურვილი აკონტროლოს დაზარალებული, განუსაზღვროს ცხოვრების პრიორიტეტები, დაუწესოს სოციალური და ყოფითი შეზღუდვები. დანაშაულის მოტივი მიუთითებს ბრალდებულის განსაკუთრებულ საშიშროებაზე ოჯახის წევრის, ქალი-მეუღლის მიმართ, ბრალდებულის მცდარი სტერეოტიპული განწყობები წარმოადგენს სამომავლო საფრთხეებს ოჯახში ძალადობის გაგრძელების კუთხით. ამდენად, სამომავლო რისკების და ჩადენილი დანაშაულის მოტივის საპასუხოდ, მოძალადეს უნდა განესაზღვროს ადეკვატური და კერძო პრევენციის მატარებელი სანქციები.“

მოცემულ შემთხვევაში სასამართლომ მიიჩნია რა, დანაშაულის მოტივად გენდერული ნიშნით დისკრიმინაცია, აღნიშნული გარემოება მიიღო მხედველობაში მოძალადისთვის ადეკვატური სასჯელის განსაზღვრისას: „აღნიშნული მოტივით დანაშაულის ჩადენა სასამართლოს გონივრულად აფიქრებინებს, რომ არასაკატიმრო სასჯელის გამოყენების შემთხვევაში, აღნიშნულ ნიადაგზე სამომავლოდაც შეიძლება გაგრძელდეს დანაშაული. ის, რომ ბრალდებულს დანაშაულში მხილების შემდეგ არ დაურღვევია შემაკავებელი ორდერით გათვალისწი-

ნებული ვალდებულება, არ წარმოადგენს პასუხისმგებლობის შემამსუბუქებელ გარემოებას, როგორც ამას დაცვის მხარე მიიჩნევს. სასამართლოს შეფასებით, სწორედ შემაკავებელი ორდერის გამოცემის აუცილებლობა ბრალდებულის პიროვნებიდან გამომდინარე, წარმოადგენს პირის პასუხისმგებლობის დამამძიმებელ გარემოებას. ის, რომ ბრალდებულს ჰყავს სამი არასრულწლოვანი შვილი, ვერ გახდება მსუბუქი სასჯელის განსაზღვრის საფუძველი პირიქით, დანაშაულის ჩადენა არასრულწლოვანთა თანდასწრებით პირის პასუხისმგებლობის დამამძიმებელ გარემოებას წარმოადგენს და ასეთ შემთხვევებში, აუცილებელია შეფასდეს მოძალადის და დანაშაულის თვითმხილველი ბავშვების თანაცხოვრების საკითხი. სასამართლოს შეფასებით, რომელიც ეყრდნობა საქმეში წარმოდგენილ მტკიცებულებებს ბავშვების საუკეთესო ინტერესებისათვის, აუცილებელია მოძალადის დროებითი იზოლაცია და განრიდება ბავშვებისგან.“

ზემოაღნიშნული განაჩენი გამოირჩევა დანაშაულის მოტივად – გენდერული ნიშნით დისკრიმინაციაზე სიღრმისეული მსჯელობით, მასში არამხოლოდ ციტირებულია სტამბოლის კონვენციის შესაბამისი დებულებები, არამედ გაკეთებულია საქმის ფაქტობრივ გარემოებებთან მიმართებით რელევანტური ანალიზი და რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, გენდერული ნიშნით დისკრიმინაცია სასამართლომ განაჩენში მკაფიოდ გამოყო როგორც პასუხისმგებლობის დამამძიმებელი გარემოება და ასახა სასჯელის გამოყენების დასაბუთების ნაწილშიც.

კვლევის ფარგლებში შესწავლილმა განაჩენებმა გამოავლინა, რომ არაერთგვაროვანია დამამძიმებელი გარემოებების გამოკვეთის პრაქტიკა. ზოგიერთ შემთხვევაში, სასამართლო უთითებს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დამამძიმებელ გარემოებად იმას, რომ დანაშაული ჩადენილია ოჯახის წევრის მიმართ, თუმცა, იყო შემთხვევები, როდესაც აღნიშნულზე სასამართლოს ყურადღება არ გაუმახვილებია. მაგალითად, ერთ-ერთ საქმეში²⁹ იკვეთებოდა, რომ ბრალდებუ-

²⁹ ხელვაჩაურის რაიონული სასამართლოს 2019 წლის 14 მაისის განაჩენი საქმეზე №1-304/18.

ლი იყო ადმინისტრაციული წესით სახდელდადებული შემაკა-
ვებელი ორდერის დარღვევის გამო, თუმცა, სასამართლოს აღ-
ნიშნული არ მიუღია მხედველობაში როგორც სისხლისსამარ-
თლებრივი პასუხისმგებლობის დამამძიმებელი გარემოება.
ერთ-ერთ საქმეში³⁰ დაზარალებული აცხადებდა, რომ ბრალ-
დებული ემუქრებოდა მას ჯანმრთელობის დაზიანებით და ასე-
ვე, შვილებისადმი სექსუალური ძალადობით. მოძალადე ფსი-
ქოლოგიურ ტანჯვას აყენებდა მსხვერპლის შვილებსაც, რის
გამოც მათ ფსიქოლოგიური დაზიანება დასჭირდათ. ამ საქ-
მეში სასამართლომ პასუხისმგებლობის დამამძიმებელ გარე-
მოებად გაითვალისწინა მხოლოდ ახალი, განზრახი დანაშაუ-
ლების ჩადენა პირობითი მსჯავრის გამოსაცდელ ვადაში.

სტამბოლის კონვენციის 45-ე მუხლის თანახმად, კონვენციით
დადგენილი დანაშაულები, მათ შორის, ადვენება, უნდა ისჯე-
ბოდეს ეფექტური, თანაზომიერი და გადამარწმუნებელი გავ-
ლენის მქონე სანქციების საშუალებით. მაგალითად, ერთ-ერთ
საქმეში³¹ სასამართლომ სტამბოლის კონვენციისა და გაეროს
ქალთა წინააღმდეგ დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტის
(CEDAW) 2015 წლის 13 ივლისის გადაწყვეტილების – X და Y
საქართველოს წინააღმდეგ, მოხმობის მიუხედავად მიიჩნია,
რომ მოცემულ შემთხვევაში ბრალდებულს უნდა შეფარდებო-
და არასაპატიმრო სასჯელი. კერძოდ, სასამართლომ მსჯელო-
ბა განავითარა შემდეგნაირად: „პრაქტიკის ანალიზით ირკვე-
ვა, რომ ძალადობის მსხვერპლი ქალები სახელმწიფოს დაზ-
მარებას არ სთხოვენ, ვიდრე მდგომარეობა უკიდურესად არ
გართულებს და სამართალდამცავების ჩარევა მათთვის სი-
ცოცხლის გადარჩენისა და ჯანმრთელობის დაზიანებისაგან
დაცვის ერთადერთი გზა არ აღმოჩნდება. ამ კონდიციამდე
მისვლას კი, ხშირად ხელს უწყობს ნათესავებისა და ოჯახის
წევრების გარეშე, რომლებიც ზეწოლას ახდენდნენ მსხვერ-
პლის თავისუფალ ნებაზე. ხშირად, მსხვერპლის თავისუფალი

³⁰ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2019 წლის 26 სექტემბრის განაჩენი საქმეზე №1/654-19.

³¹ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2019 წლის 15 ივლისის განაჩენი საქმეზე №1/565-19.

ნება პარალიზებულია მრავალი ფაქტორით. კერძოდ, სიყვარულით განპირობებული მიმტევებლობის, ნათესავების შეწოლის, საზოგადოების რეაგირებისა თუ მოძალადის მიმართ შიშის, შვილების ან საცხოვრებლის დაკარგვის საფრთხის გამო, ვერ ახერხებენ საკუთარი პოზიციის ბოლომდე დაფიქსირებას, რასაც მოგვიანებით ნანობენ და შედეგებიც მათ ჯანმრთელობაზე აისახება. მსხვერპლის და მისი შვილების უსაფრთხოებას ექმნება განმეორებითი და შესაძლოა, ინტენსივობით უფრო მაღალი ხარისხის საფრთხე, როდესაც მათ რთული სოციალურ-ეკონომიკური პირობების, შიშის თუ პრობლემის სერიოზულობის არასათანადო აღქმის გამო უხდებათ კონფლიქტურ სიტუაციაში დაბრუნება და თითქოსდა, საკუთარი ნებით უარს ამბობენ გაერიდონ ძალადობრივ გარემოს.

სწორედ ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ქალთა მიმართ ძალადობის პრევენციისა და ადეკვატური რეაგირების განხორციელების პასუხისმგებლობა გონივრულობის ფარგლებში, სახელმწიფოს ეკისრება.

აღსანიშნავია, გაეროს ქალთა წინააღმდეგ დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტის 2015 წლის 13 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე „X და Y საქართველოს წინააღმდეგ“ (განაცხადი №24/2009), რომელიც საერთაშორისო ორგანოს მიერ საქართველოში ოჯახში ძალადობის შესახებ მიღებული პირველი გადაწყვეტილებაა და ეხება სახელმწიფოს მიერ ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და ადეკვატური რეაგირების განხორციელების ვალდებულების შეუსრულებლობას. ხსენებული გადაწყვეტილებით კომიტეტმა დაადგინა, რომ სახელმწიფომ დაარღვია „ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ კონვენციის მე-2 მუხლის (ბ)-(ვ) პუნქტები, პირველ და მე-5 (ა) მუხლებთან და კომიტეტის ქალთა წინააღმდეგ ძალადობის შესახებ N R19 რეკომენდაციასთან ერთობლიობაში და გარდა მომჩივანთა დარღვეული უფლებების აღსადგენი კონკრეტული ნაბიჯების მითითებისა, საქართველოს მთავრობას მიმართა რეკომენდაციით სხვა ქალებისა და ბავშვების დასაცავად გააძლიეროს ცნობიერების ასამაღლებელი კამპანიები და ქალთა მიმართ ძალადობასთან, უფრო კონკრეტულად, ოჯახში ძალადობასთან მიმარ-

თებით გაატაროს ნულოვანი ტოლერანტობის პოლიტიკა. ამასთან, სახელმწიფოს დაევალოს თვის ვადაში კომიტეტისათვის წერილობითი პასუხის წარდგენა და ინფორმაციის მიწოდება კომიტეტის დასკვნებისა და რეკომენდაციების ფონზე განხორციელებული ნებისმიერ ქმედებებზე.

სასამართლო სასჯელის დანიშვნისას, ითვალისწინებს ბრალდებულის მიერ დანაშაულის ჩადენის მოტივს და მიზანს, მოვალეობათა დარღვევის ხასიათსა და ზომას, ქმედებაში გამოვლენილ მართლსაწინააღმდეგო ნებას, მისი განხორციელების სახეს, ხერხს, მართლსაწინააღმდეგო შედეგს, წარსულ ცხოვრებას. ამდენად, დამნაშავეთა რესოციალიზაციისა და სამართლიანობის პრინციპიდან გამომდინარე, საქმეში გამოკვლეულ პასუხისმგებლობის შემამსუბუქებელ და დამამძიმებელ გარემოებათა გათვალისწინებით, ბრალდებულს უნდა დაენიშნოს შესაბამისი მუხლის სანქციით გათვალისწინებული არასაპატიმრო სასჯელი – ჯარიმის სახით.³²

ზემოაღნიშნული საქმისგან განსხვავებით, სხვა საქმეში³³ სასამართლომ სასჯელის შეფარდების საკითხზე მსჯელობისას, მოიხმო სტამბოლის კონვენცია და მიიჩნია, რომ ბრალდებულის მიმართ უნდა გამოყენებულიყო საპატიმრო სასჯელი. კერძოდ, სასამართლომ აღნიშნა: „ბრალდებულის კანონის შესაბამის ქცევას სასამართლოში საქმის განხილვისას და ასევე იმას, რომ ბრალდებულის მიერ განხორციელებულმა მართლსაწინააღმდეგო და ბრალეულმა ქმედებამ გამოიწვია დაზარალებულის მშვიდ გარემოში ცხოვრების უფლების დარღვევა, რისი გათვალისწინებითაც, სასჯელის ინდივიდუალიზაციის პრინციპიდან გამომდინარე, შემდგომი პრევენციის მიზნით, სასამართლო მიზანშეწონილად მიიჩნევს ბრალდებულის მიმართ იმგვარი სასჯელის გამოყენებას, რომელიც ერთი მხრივ, უზრუნველყოფს ბრალდებულის შემდგომ ნორმა-

³² თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2019 წლის 15 ივლისის განაჩენი საქმეზე №1/565-19.

³³ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2019 წლის 21 მაისის განაჩენი საქმეზე №1/5270-18.

ლურ ქცევას, ხოლო მეორე მხრივ, ახალი დანაშაულის თავიდან აცილებასა და დამნაშავეთა რესოციალიზაციას.

ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახური ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ ევროპის საბჭოს კონვენცია (სტამბოლის კონვენცია) კი მის მხარე სახელმწიფოებს ავალდებულებს, განახორციელონ ქალების მიმართ ძალადობის პრევენცია, დაიცვან მსხვერპლი და დასაჯონ დამნაშავე.

ყოველივე ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, სასამართლოს მიზანშეწონილად არ მიაჩნია ბრალდებულის მიმართ არასაპატიმრო სასჯელის გამოყენება, შესაბამისად, სასჯელის ინდივიდუალიზაციის პრინციპიდან გამომდინარე, მას საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 151¹ მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენისათვის სასჯელის სახედ და ზომად უნდა განესაზღვროს თავისუფლების აღკვეთა 1 (ერთი) წლის ვადით, რაც ჩადენილი დანაშაულის სიმძიმის, მისი საზოგადოებრივი საშიშროებისა და ბრალდებულის პიროვნების გათვალისწინებით, სრულად შეესაბამება სამართლიანობის აღდგენის, ახალი დანაშაულის თავიდან აცილებისა და დამნაშავეს რესოციალიზაციის ინტერესს.³⁴

დამატებით, საქმეთა შესწავლამ აჩვენა ისიც, რომ სასამართლოები საკმაოდ ხშირად განაჩენის დასაბუთების ნაწილში მოიხმობენ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლით (სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლება) განმტკიცებულ გარანტიებთან დაკავშირებით არსებულ სტრასბურგის სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალს. ძირითადად, შეგვხვდა შესაბამისი საქმეებიდან ციტირებები გონივრულ ეჭვს მიღმა მტკიცების სტანდარტზე და საპროცესო შეთანხმების დამტკიცებისას, ბრალდებულის უფლებაზე საკუთარი ნებით უარი თქვას საქმის არსებით განხილვაზე. მაგალითად, ერთ-ერთ განაჩენში³⁵ სტრასბურგის პრეცედენტუ-

³⁴ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2019 წლის 21 მაისის განაჩენი საქმეზე №1/5270-18.

³⁵ ზესტაფონის რაიონული სასამართლოს 2019 წლის 20 სექტემბრის განაჩენი საქმეზე №1/264-2018.

ლი სამართალი მიმოხილულია შემდეგნაირად: „სასამართლო მიუთითებს, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოს მრავალჯერ აქვს აღნიშნული, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლი იცავს პირის უფლებას სამართლიან სასამართლო განხილვაზე, თუმცა, აღნიშნული მუხლი არ ადგენს მტკიცებულებათა დასაშვებობის წესებს. ეს უკანასკნელი შიდასახელმწიფოებრივი კანონმდებლობის პრეროგატივაა, ხოლო ევროპული სასამართლოს ფუნქციაა, მთლიანობაში სამართალწარმოების სამართლიანობის შეფასება (იხ.: საქმე ფრამკინი რუსეთის წინააღმდეგ (*Frumkin v. Russia*), განაცხადი no. 74568/12, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2016 წლის 5 იანვრის გადაწყვეტილების პუნქტი 159). ამასთან, ევროპული სასამართლო მიიჩნევს, რომ შიდასახელმწიფოებრივი სასამართლო უკეთეს პოზიციას იკავებს ევროპულ სასამართლოსთან შედარებით, რათა შეაფასოს მტკიცებულება, დაადგინოს ფაქტები ან განმარტოს შიდასახელმწიფოებრივი კანონმდებლობა (ბულიჩევი რუსეთის წინააღმდეგ (*Bulychevy v. Russia*), განაცხადი no. 24086/04, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2010 წლის 8 აპრილის გადაწყვეტილება პუნქტი 32).

ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ საქმეში ნაცვლიშვილი და ტოგონიძე საქართველოს წინააღმდეგ (2014 წლის 24 აპრილი, განაცხადი no. 9043/05, პარ. 91) განმარტა: იმისათვის, რომ უფლებაზე უარის თქმა კონვენციის მიზნებიდან გამომდინარე, ეფექტიანი იყოს, აუცილებელია, აღნიშნული განხორციელდეს აშკარა და არაორაზროვანი ფორმით და ასევე, უზრუნველყოფილი იყოს დაცვის მინიმალური გარანტიები. გარდა ამისა, უფლებებზე უარის თქმა არ უნდა ეწინააღმდეგებოდეს საჯარო ინტერესს (აგრეთვე, იხ.: სკოპოლა იტალიის წინააღმდეგ, პარ. 135-136, *Scoppola v. Italy*, (no.2) [GC], no. 10249/03, 17.09.09; პოიტრიმოლი საფრანგეთის წინააღმდეგ, პარ. 31, *Poitrimol v. France*, 23 November 1993, Series A no. 277-A; *hermi italiis winaaRmdeg*, par. 73, *Hermi v. Italy* [GC], no. 18114/02, ECHR 2006 XII).

ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის

ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლის თანახმად, ყოველი ადამიანი აღჭურვილია საქმის სამართლიანი განხილვის უფლებით. ადამიანის ამ ფუნდამენტური უფლების არსი თავის თავში გულისხმობს სასამართლოს მიერ პირის მსჯავრდებას ან წარდგენილ ბრალდებაში გამართლებას უტყუარი და საკმარისი მტკიცებულებების საფუძველზე. საქართველოს კონსტიტუციის მე-40 მუხლის მე-3 ნაწილის თანახმად, დადგენილება ბრალდებულის სახით პირის პასუხისგებაში მიცემის შესახებ, საბრალდებო დასკვნა და გამამტყუნებელი განაჩენი უნდა ემყარებოდეს მხოლოდ უტყუარ მტკიცებულებებს. სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 82-ე მუხლის მე-3 ნაწილის თანახმად კი, „გამამტყუნებელი განაჩენით პირის დამნაშავედ ცნობისათვის საჭიროა გონივრულ ეჭვს მიღმა არსებულ შეთანხმებულ მტკიცებულებათა ერთობლიობა.“

ზემოაღნიშნული მიმოხილვის შემდეგ, სასამართლო მივიდა შემდეგ დასკვნამდე:

„სასამართლომ ყოველმხრივ, სრულად და ობიექტურად შეისწავლა და გაანალიზა რა, სასამართლოს მიერ გამოკვლეული და გამოკვლევის გარეშე მიღებული პრეიუდიციული მნიშვნელობის მქონე მტკიცებულებები, შეაფასა თითოეული მათგანი სისხლის სამართლის საქმესთან მათი რელევანტურობის, დასაშვებობისა და უტყუარობის თვალსაზრისით და მივიდა დასკვნამდე, რომ აღნიშნულ ეჭვის გამომრიცხავ, აშკარა და დამაჯერებელ მტკიცებულებათა ერთობლიობით, გონივრულ ეჭვს მიღმა სტანდარტით, დადასტურებელია თ. თ.-ის მიერ ბრალად შერაცხული დანაშაულების ჩადენა. ამასთან, სასამართლოს მიაჩნია, რომ ზემოაღნიშნული მტკიცებულებების ერთობლიობა საკმარისია ბრალდებულის დამნაშავედ ცნობისა და მის მიმართ გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანისათვის.“³⁶

³⁶ ზესტაფონის რაიონული სასამართლოს 2019 წლის 20 სექტემბრის განაჩენი საქმეზე №1/264-2018.

საერთაშორისო სტანდარტების ასახვის პრაქტიკის მაჩვენებელი (2017, 2018-2019 წლის 10 თვის მონაცემების მიხედვით):³⁷

სასამართლო	„ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ“ ევროპის საბჭოს კონვენცია (სტამბოლის კონვენცია)	სტრასბურგის სასამართლოს პრეცედენტული სამართალი ადამიანის უფლებათა კონვენციის მე-6 მუხლთან დაკავშირებით	„ქალთა წინააღმდეგ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ გაეროს კონვენცია (CEDAW)
ზუგდიდის რაიონული		2	
რუსთავის საქალაქო		1	
თბილისის საქალაქო	6	15	1
ზესტაფონის რაიონული		3	
თეთრიწყაროს რაიონული	1		
ქუთაისის საქალაქო		1	
თბილისის სააპელაციო	2	3	
ქუთაისის სააპელაციო	2		

სტატისტიკური მონაცემები ცხადყოფს, რომ ეროვნული სასამართლოები ყველაზე ხშირად, გადანყევტილებების დასაბუთების ნაწილში მოიხმობენ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლით (სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლება) გათვალისწინებულ გარანტიებთან დაკავშირებულ სტრასბურგის სასამართლოს შესაბამის პრეცედენტულ

³⁷ ზოგიერთ შემთხვევაში, ერთსა და იმავე განაჩენში მითითებული იყო რამდენიმე საერთაშორისო სტანდარტი.

ტულ საქმეებს. რაც შეეხება სტამბოლის კონვენციის დებულებების განაჩენებში ასახვის პრაქტიკას, ამ მხრივ მაჩვენებელი დაბალია, თუმცა, უნდა ითქვას ისიც, რომ მაჩვენებლის ზრდის კონტექსტში, 2019 წელს შეინიშნება გარკვეული პოზიტიური ტენდენციებიც.

კვლევამ აჩვენა, რომ საერთაშორისო სტანდარტების მოხმობის სიხშირით გამოირჩევა თბილისის საქალაქო სასამართლო. რაც შეეხება სხვა პირველი ინსტანციების სასამართლოებს, სტამბოლის კონვენციისა და ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლიდან ციტირებები შეგვხვდა რუსთავის საქალაქო სასამართლოს, აგრეთვე, ზუგდიდის, თეთრიწყაროსა და ზესტაფონის რაიონული სასამართლოების განაჩენებში.

აღსანიშნავია, რომ საერთაშორისო სტანდარტების დანერგვა და მათი ეროვნულ სასამართლოთა გადანყვეტილებებში გამოყენება განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რადგან იგი ხელს უწყობს სასამართლო სისტემის მიმართ საზოგადოების ნდობის ამაღლებას.

სასამართლო საქმეთა შესწავლამ აჩვენა, რომ საქართველოს საერთო სასამართლოების მიერ გამოყენებულმა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტულმა სამართალმა შეიძლება ითქვას, რომ ნაკლები გავლენა იქონია სასამართლოს გადანყვეტილებებზე. უმეტესწილად, სასამართლოებს ადევნებასთან დაკავშირებული საქმეების განხილვისას, ციტირებული აქვთ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლთან მიმართებით არსებული სტრასბურგის პრეცედენტული გადანყვეტილებებიდან შესაბამისი ამონარიდები, რითაც ხაზს უსვამენ სამართალწარმოების სამართლიანად წარმართვის გარანტიებს, თუმცა, ამ მხრივ სიღრმისეულ მსჯელობას სასამართლოები აღარ ავითარებენ (მათ შორის, კონკრეტულ საქმეში მისი მოშველიების საჭიროებას) და შემოიფარგლებიან მხოლოდ სტრასბურგის სასამართლო გადანყვეტილებებიდან შესაბამისი პუნქტების ციტირებით.

რაც შეეხება, კონკრეტულად სტამბოლის კონვენციის შესაბა-

მისი დებულებების ეროვნულ სასამართლო გადანყვეტილებებში ასახვის პრაქტიკას, ამ მხრივ გამოიკვეთა, რომ ზოგიერთ შემთხვევაში, სასამართლომ სასჯელის განსაზღვრის დროს მხედველობაში მიიღო სტამბოლის კონვენციის შესაბამისი დებულებები, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, სასამართლომ არამხოლოდ მოახდინა ციტირება საერთაშორისოსამართლებრივი აქტის, არამედ კონკრეტული საქმის ფაქტობრივ გარემოებებთან მიმართებით, სიღრმისეულად გაანალიზა და ასახვა ჰპოვა სასჯელშიც, რაც მისასაღმებელია და ხელს უწყობს სასამართლო პრაქტიკის განვითარებას ამგვარი კატეგორიის დანაშაულებზე. თუმცა, პრაქტიკაში იყო ისეთი შემთხვევებიც, როდესაც სტამბოლის კონვენციიდან ციტირებულმა ამონარიდებმა გადანყვეტილებაზე ნაკლებად იქონია გავლენა.

დასკვნის სახით, შეიძლება ითქვას, რომ საერთაშორისოსამართლებრივი აქტებისა და ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის გამოყენება სულ შესწავლილ განაჩენთა დაახლოებით, 30%-ში შეგვხვდა, აქედან კონკრეტულად, სტამბოლის კონვენციის მოხმობა დაფიქსირდა განაჩენთა 10%-ში, რაც შეიძლება ითქვას, რომ დაბალი მაჩვენებელია.

საქმეთა შესწავლის შედეგების გათვალისწინებით, რეკომენდებულია ეროვნულმა სასამართლოებმა ადევნების შესახებ საქმეთა განხილვისას მხედველობაში მიიღონ სტამბოლის კონვენციის 34-ე (ადევნება), 46-ე (დამამძიმებელი გარემოებები) და 45-ე (სანქციები და ზომები) მუხლებით გათვალისწინებული სტანდარტები, რის შედეგადაც უზრუნველყონ ამგვარი კატეგორიის დანაშაულებზე ეფექტური, თანაზომიერი და გადამარწმუნებელი გავლენის მქონე სანქციების შეფარდება.

საერთო სასამართლოების მიერ განხილული საქმეების შესახებ სტატისტიკური ინფორმაცია

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ანალიტიკური განყოფილების კვლევის და ანალიზის ცენტრის მიერ საერთო სასა-

მართლოებიდან გამოთხოვილ იქნა იმ განაჩენთა ასლები,³⁸ სადაც ფიგურირებდა სსკ-ის 151¹ მუხლით გათვალისწინებული დანაშაული – ადევნება.

საანგარიშო პერიოდი მოიცავს 2017 წლის მაისიდან (სისხლის სამართლის კოდექსში მუხლის ასახვა სწორედ 2017 წლის 4 მაისს მოხდა) 2019 წლის ოქტომბრის პერიოდს.

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სტატისტიკის სექტორის მიერ მოწოდებული ინფორმაციის საფუძველზე, საქალაქო/რაიონული სასამართლოებიდან, საანგარიშო პერიოდის გათვალისწინებით, გამოთხოვილ იქნა 73 განაჩენი, თუმცა კვლევის ფარგლებში გაანალიზდა – 67, რადგან 6 საქმე თბილისის საქალაქო სასამართლომ განიხილა დახურულ სასამართლო სხდომაზე და შესაბამისად, აღნიშნული განაჩენები არ მოგვეწოდა.

პირველი ინსტანციის სასამართლოებში სსკ-ის 151¹ მუხლით გათვალისწინებულ დანაშაულთან დაკავშირებით უნდა ითქვას, რომ:

- 2017 წელს, განაჩენის გამოტანით სულ განხილულია 4 საქმე (მათ შორის, 1 საქმე განხილულია დანაშაულთა ერთობლიობაში, როდესაც 151¹ მუხლი არ არის ძირითადი):

სასამართლო	საქმეთა რაოდენობა
ხელვაჩაური	2
ზუგდიდი	1
სამტრედია	1

³⁸ ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს, რომ კვლევის ფარგლებში შესწავლილ იქნა მხოლოდ სასამართლოს მიერ გამოტანილი განაჩენები და არა მთლიანად სისხლის სამართლის საქმეები.

- 2018 წელს, განაჩენის გამოტანით სულ განხილულია 24 საქმე, თუმცა, როგორც უკვე აღვნიშნეთ ჩვენი კვლევის ფარგლებში შესწავლილი იქნა მხოლოდ 21 განაჩენი (მათ შორის, 3 საქმე განხილულია დანაშაულთა ერთობლიობაში), რადგან თბილისის საქალაქო სასამართლომ 3 საქმე დახურულ სასამართლო სხდომაზე განიხილა:

სასამართლო	საქმეთა რაოდენობა
გურჯაანი	1
ზუგდიდი	2
თბილისი	12
რუსთავი	2
ქუთაისი	2
ხელვაჩაური	2

- 2019 წლის პირველ 10 თვეში, განაჩენის გამოტანით სულ განხილულია 46 საქმე, თუმცა, შესწავლილი იქნა 43 განაჩენი (მათ შორის, 8 საქმე განხილულ იქნა დანაშაულთა ერთობლიობით), რადგან თბილისის საქალაქო სასამართლომ 3 საქმე დახურულ სასამართლო სხდომაზე განიხილა:

სასამართლო	საქმეთა რაოდენობა
ახალქალაქი	1
ბათუმი	2
გორი	1
გურჯაანი	1
ზესტაფონი	3
ზუგდიდი	1
თბილისი	28

სასამართლო	საქმეთა რაოდენობა
თეთრიწყარო	1
სენაკი	1
ქუთაისი	2
ხელვაჩაური	2

რაც შეეხება მეორე ინსტანციის სასამართლოების მიერ განაჩენის გამოტანით განხილულ საქმეთა რაოდენობრივ მაჩვენებელს, სადაც ფიგურირებდა სსკ-ის 151¹ მუხლით გათვალისწინებული დანაშაული – ადევნება, შემდეგნაირად გამოიყურება:

სასამართლო	2017 წ.	2018 წ.	2019 წ.
თბილისის აპელაცია	0	3	13
ქუთაისის აპელაცია	0	2	6

აღსანიშნავია, რომ ორივე სააპელაციო სასამართლომ ყველა შემთხვევაში გარდა ერთისა, უცვლელად დატოვა პირველი ინსტანციის სასამართლოების მიერ მიღებული განაჩენები. აღნიშნულ ერთ საქმეში³⁹ თბილისის სააპელაციო სასამართლომ ნაწილობრივ დააკმაყოფილა პროკურატურის სააპელაციო საჩივარი. კერძოდ, დაკმაყოფილდა მსჯავრდებულის მიმართ დანიშნული სასჯელის დამძიმების საკითხი.

წინამდებარე საქმის მიხედვით, პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ მსჯავრდებულის მიმართ დადგა გამამტყუნებელი განაჩენი ძალადობის, ადევნებისა და მუქარის მუხლებზე, ხოლო ცეცხლის წაკიდებით ნივთის დაზიანება/განადგურების და განზრახ მკვლელობის მცდელობის მუხლებზე დადგა გამა-

³⁹ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2019 წლის 22 ოქტომბრის განაჩენი საქმეზე №1ბ/1372-19.

მართლებელი განაჩენი და სსკ-ის 151¹ მუხლის 1-ლი ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენისათვის დანიშნულმა სასჯელმა შთანთქა დანარჩენი თანაბარი სასჯელები და დანაშაულთა ერთობლიობით, საბოლოოდ, მსჯავრდებულს სასჯელის სახედ და ზომად განესაზღვრა თავისუფლების აღკვეთა 1 წლის ვადით.

პალატამ მსჯავრდებულის მიმართ დანიშნული სასჯელის თანაზომიერების შეფასებისას, ყურადღება გაამახვილა ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ ევროპის საბჭოს (სტამბოლის კონვენციის) კონვენციის 45-ე მუხლის პირველ ნაწილზე, რომლის თანახმადაც, მხარეები იღებენ ყველა საჭირო საკანონმდებლო ან სხვა ზომას იმის უზრუნველსაყოფად, რომ ამ კონვენციით დადგენილი დანაშაული ისჯებოდეს ეფექტიანი, თანაზომიერი და გადამარწმუნებელი გავლენის მქონე სანქციების საშუალებით, ამ დანაშაულთა სერიოზულობის გათვალისწინებით. ეს სანქციები, სადაც ეს მიზანშეწონილია, მოიცავს თავისუფლების აღკვეთას.

თბილისის სააპელაციო პალატამ გაითვალისწინა ჩადენილი ქმედების საზოგადოებრივი საშიშროება და ხასიათი (სიცოცხლის მოსპობის მუქარა, რაც გავრცელების მასშტაბებისა და ხასიათის გათვალისწინებით, მომეტებული საშიშროების მატარებელია), ქმედების განხორციელების სახე და ხერხი (დამნაშავე სისტემატურად ახდენდა დაზარალებულთან არასასურველი კომუნიკაციის დამყარებას, ემუქრებოდა მას გამწარებით და ოჯახის წევრების სიცოცხლის მოსპობით. როდესაც იგი ვერ ახერხებდა დაზარალებულთან კომუნიკაციას – უკავშირდებოდა ამ უკანასკნელის ოჯახის წევრებს და მათგან მოითხოვდა შეეხვედრებინათ დაზარალებული. გარდა ამისა, მსჯავრდებული დაზარალებულის დედას დაემუქრა სახლში ბომბის შეგდება და აფეთქებით, რაც მიუთითებს მოძალადის პიროვნების საშიშ ხასიათზე), მსჯავრდებულის ქმედებაში გამოვლენილი მართლსაწინააღმდეგო ნება (მისი მტკიცე სურვილი, მისწრაფება დაზარალებულთათვის დაერღვია სიმშვიდე, მყუდროება და დაეშინებინა ისინი), მისი პირადი და ეკონომიკური პირობები, დაზარალებულთა პოზიციები. გარდა

ამისა, სასამართლომ მხედველობაში მიიღო მსჯავრდებულის კანონის შესაბამისი და ეთიკური ქცევა სასამართლო განხილვის დროს, დანაშაულის ჩადენის მოტივი/მიზანი და ასევე, ის გარემოება, რომ დამნაშავეს წარსული ცხოვრება არ იძლეოდა მისი უარყოფითად შეფასების საშუალებას.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, პალატა დაეთანხმა ბრალდების მხარეს დამნაშავე პირის მიმართ უფრო მკაცრი სასჯელის გამოყენების ნაწილში და ი. მ-ს საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 151¹ მუხლის 1-ლი ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენისათვის სასჯელის სახედ და ზომად განუსაზღვრა 1 წლითა და 8 თვით თავისუფლების აღკვეთა. ამასთან, სასამართლომ მიიჩნია, რომ აღნიშნული ხელს შეუწყობდა სასჯელის მიზნების განხორციელებას, იგი გახდებოდა მომავალში მსჯავრდებულის საზოგადოებაში უსაფრთხო ინტეგრაციის საფუძველი და იქნებოდა დამაფიქრებელი მისთვის, უკეთ გაეცნობიერებინა ქალის მიმართ ჩადენილი ძალადობრივი ქმედებების ხასიათი, საზოგადოებრივი საშიშროების, გასაკიცხაობის ხარისხი და გამონვეული შედეგების სიმძიმე.

სასჯელები

სასჯელი არის სახელმწიფოს იძულების განსაკუთრებული ღონისძიება, რომელიც საქართველოს სახელით მხოლოდ სასამართლოს გამამტყუნებელი განაჩენით შეიძლება შეეფარდოს დანაშაულის ჩამდენ პირს.

დანაშაულის ყველა კონკრეტულ შემადგენლობას აქვს კანონმდებლის მიერ განსაზღვრული კონკრეტული სანქციის ფარგლები. კერძოდ, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 151¹ მუხლით კრიმინალიზებულია ადევნება, რომლის პირველი ნაწილი – პირადად ან მესამე პირის მეშვეობით პირის, მისი ოჯახის წევრის ან ახლო ნათესავის უკანონო თვალთვალი, ან არასასურველი კომუნიკაციის დამყარება ტელეფონის, ელექტრონული ან სხვა საშუალებით, ან ნებისმიერი სხვა განზრახვი ქმედება, რომელიც სისტემატურად ხორციელდება და ინვევს პირის ფსიქიკურ ტანჯვას ან/და პირის ან მისი ოჯახის წევრის ან

ახლო ნათესავის მიმართ ძალადობის გამოყენების ან/და ქონების განადგურების საფუძვლიან შიშს, რაც პირს ცხოვრების წესის მნიშვნელოვნად შეცვლას აიძულებს ან მისი მნიშვნელოვნად შეცვლის რეალურ საჭიროებას უქმის, სასჯელის სახით ითვალისწინებს ჯარიმას ან საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომას ვადით, 120-დან 180 საათამდე ანდა თავისუფლების აღკვეთას, ვადით 2 წლამდე, იარაღთან დაკავშირებული უფლებების შეზღუდვას ან უამისოდ, ხოლო მეორე ნაწილი – თავისუფლების აღკვეთას ვადით 2-დან 5 წლამდე და ასევე, იარაღთან დაკავშირებული უფლებების შეზღუდვას ან უამისოდ.

სასჯელის დანიშვნა სამოსამართლო საქმიანობის ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან ეტაპს წარმოადგენს. მოსამართლემ უნდა შეარჩიოს ისეთი სახის სასჯელი, რომელიც დამნაშავეს პიროვნებისა და მის მიერ ჩადენილი დანაშაულის სიმძიმის ადეკვატური იქნება. გარდა ქმედების სწორი კვალიფიკაციისა ანუ სუბსუმციისა და მტკიცებულებების ამკარა, დამაჯერებელ და რელევანტურ ხარისხში შეფასებისა, მნიშვნელოვანია პიროვნებისთვის დანიშნული სასჯელი სრულად შეესაბამებოდეს სსკ-ის 53-ე მუხლის მოთხოვნებს და არ ქმნიდეს ზედმეტად ლმობიერი ან პირიქით – ზედმეტად მკაცრი მიდგომის შთაბეჭდილებას.⁴⁰

კანონმდებლის მოთხოვნა სასჯელის დანიშვნის დროს, პასუხისმგებლობის შემამსუბუქებელი და დამამძიმებელი გარემოებების გათვალისწინების თაობაზე, სასჯელის ინდივიდუალიზაციის პრინციპის რეალურად განხორციელებას წარმოადგენს. შესაბამისად, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში დანიშნული სასჯელი უნდა იყოს მკაცრად პერსონალური, თანაზომიერი და პროპორციული მსჯავრდებულის პიროვნებასა და ჩადენილი დანაშაულის სიმძიმესთან. ამასთან, სსკ-ის 53-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი სასამართლოს ავალდებულებს დამნაშავეს დაუნიშნოს სამართლიანი სასჯელი და პრიორიტეტს ანიჭებს ნაკლებად მკაცრი სახის სასჯელის გამოყენებას, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც იგი ვერ უზრუნველყოფს სასჯელის მიზნებს.

⁴⁰ იხ.: <http://dgstz.de/storage/documents/ZjYYVc0TDluPxUoWaTVv15X5Ld4GWlphkhzhHXgp.pdf>

საქართველოს სსკ-ის 39-ე მუხლის თანახმად, სასჯელის მიზანია სამართლიანობის აღდგენა, ახალი დანაშაულის თავიდან აცილება და დამნაშავის რესოციალიზაცია.

გარდა ამისა, სასამართლომ მხედველობაში უნდა მიიღოს კერძო და ზოგადი პრევენციის აუცილებლობაც: კერძო პრევენციის მიზანია მსჯავრდებულის მიერ მომავალში ახალი დანაშაულის ჩადენის თავიდან აცილება, ზოგადი პრევენცია კი საზოგადოების ფართო მასების გაფრთხილებას ემსახურება, რომ ანალოგიური დანაშაულის ჩადენის შემთხვევაში, მათ მიმართაც რეაგირება იქნება მკაცრი.

კვლევის ფარგლებში შესწავლილმა განაჩენებმა ცხადყო, რომ ძირითად შემთხვევაში, პირველი ინსტანციის სასამართლოებმა სსკ-ის 151¹ მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულისთვის მსჯავრდებულ პირებს სასჯელის სახედ განუსაზღვრა თავისუფლების აღკვეთა, რომელიც ჩაითვალათ პირობით, შესაბამისი გამოსაცდელი ვადით. ამასთან, წინა წლებისგან განსხვავებით, ადევნებისთვის მსჯავრდებული პირების მიმართ, მხოლოდ 2019 წელს იქნა გამოყენებული ძირითადი სასჯელის სახით ჯარიმა.

ზემოაღნიშნულის საილუსტრაციოდ წარმოდგენილია სტატისტიკური მონაცემები:

2017 წელს, საქალაქო/რაიონული სასამართლოს მიერ განხილულ იქნა 3 საქმე, რომელიც მხოლოდ სსკ-ის 151¹ მუხლით დაკვალიფიცირდა. სამივე საქმეში ბრალდებულის მიმართ დადგა გამამტყუნებელი განაჩენი და მათ მიმართ განსაზღვრული სასჯელი – ვადიანი თავისუფლების აღკვეთა ჩაითვალა პირობით, შესაბამისი გამოსაცდელი ვადით. ამასთან, 2017 წელს დანაშაულთა ერთობლიობით განხილული იქნა 1 საქმე, სადაც სსკ-ის 151¹ მუხლით განსაზღვრული სასჯელი შთანთქა უფრო მკაცრმა სასჯელმა. თუმცა, უნდა ითქვას, რომ აღნიშნულ საქმეში სასამართლომ მსჯავრდებულს ადევნებისთვის განუსაზღვრა ვადიანი თავისუფლების აღკვეთა.

კვლევის ფარგლებში შესწავლილ იქნა 2018 წელს დამდგარი 21 განაჩენი. მათ შორის, 17 საქმეში დადგა გამამტყუნებელი გა-

ნაჩენი, ხოლო ერთ საქმეში ბრალდებული გამართლდა (აღნიშნულ 17 საქმეში მსჯავრდებულს საბოლოო სასჯელი განესაზღვრა სწორედ სსკ-ის 151¹ მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულიდან გამომდინარე).

მსჯავრდებულთა მიმართ განსაზღვრული ძირითადი სასჯელები:

ვადიანი თავისუფლების აღკვეთა პენიტენციურ დაწესებულებაში მოხდით	6
ვადიანი თავისუფლების აღკვეთა, რომელიც ჩაითვალა პირობით, შესაბამისი გამოსაცდელი ვადით	9
სსკ-ის 50-ე მუხლის მე-5 ნაწილის საფუძველზე დანიშნული სასჯელი	1
საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომა	1

ამასთან, 2018 წელს დანაშაულთა ერთობლიობით განხილული იქნა 3 საქმე, რომელშიც სსკ-ის 151¹ მუხლით განსაზღვრული სასჯელი შთანთქა უფრო მკაცრმა სასჯელმა. თუმცა, სამივე საქმეში სასამართლომ მსჯავრდებულს ადევნებისთვის განსაზღვრა ვადიანი თავისუფლების აღკვეთა.

რაც შეეხება 2019 წლის 10 თვის მონაცემებს, პირველი ინსტანციის სასამართლომ განაჩენის გამოტანით განიხილა 46 საქმე, სადაც ფიგურირებდა ადევნების შემთხვევა, თუმცა, როგორც უკვე აღინიშნა, კვლევის ფარგლებში შესწავლილი იქნა 43 განაჩენი, რადგან თბილისის საქალაქო სასამართლომ 3 საქმე დახურულ სასამართლო სხდომაზე განიხილა.

აღნიშნული 46 განაჩენიდან, 33-ში მსჯავრდებულის მიმართ დანიშნული ძირითადი სასჯელი განისაზღვრა სსკ-ის 151¹ მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულისთვის განკუთვნილი სანქციით. კერძოდ,

**მსჯავრდებულთა მიმართ განსაზღვრული ძირითადი
სასჯელები:**

ვადიანი თავისუფლების აღკვეთა პენიტენციურ დაწესებულებაში მოხდით	9
ვადიანი თავისუფლების აღკვეთა, რომელიც ჩაითვალა პირობით, შესაბამისი გამოსაცდელი ვადით	15
სსკ-ის 50-ე მუხლის მე-5 ნაწილის საფუძველზე დანიშნული სასჯელი	1
ჯარიმა	8

2019 წლის 10 თვის მონაცემებით, სასამართლომ 2 ბრალდებუ-
ლი გაამართლა, რომელიც სისხლისსამართლებრივ პასუხის-
მგებლობაში იქნა მიცემული სსკ-ის 151¹ მუხლით.

გარდა ამისა, დანაშაულთა ერთობლიობით 2019 წელს განხი-
ლული იქნა 8 საქმე. მათ შორის, 1 საქმეში ბრალდებული ადევ-
ნების ეპიზოდში გამართლდა, ხოლო 7 საქმეში სსკ-ის 151¹ მუხ-
ლით განსაზღვრული სასჯელი შთანთქა უფრო მკაცრმა სას-
ჯელმა. თუმცა, აღნიშნულ საქმეებში სასამართლოებმა მსჯავ-
რდებულებს ადევნების ეპიზოდისთვის განუსაზღვრეს შემდე-
გი სახის სასჯელები:

თავისუფლების აღკვეთა პენიტენციურ დაწესებულებაში მოხდით	3
თავისუფლების აღკვეთა, რომელიც ჩაითვალა პირობით, შესაბამისი გამოსაცდელი ვადით	1
სსკ-ის 50-ე მუხლის მე-5 ნაწილის საფუძველზე დანიშნული სასჯელი	1
ჯარიმა	1
საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომა	1

შესწავლილი და გაანალიზებული განაჩენებიდან, სასამართლოს მიერ გამოყენებული დამატებითი სასჯელების მაჩვენებელი შემდეგნაირად გამოიყურება:

დამატებითი სასჯელები	2017 წ.	2018 წ.	2019 წ.
ჯარიმა	0	1	0
საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომა	0	0	3
იარაღთან დაკავშირებული უფლებების შეზღუდვა	0	1	5

2018 წელს, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში განხორციელებული ცვლილებების თანახმად, კონკრეტულ მუხლებზე სასჯელის კონკრეტული სახე – იარაღთან დაკავშირებული უფლებების შეზღუდვა ამოქმედდა, მათ შორის, ადევნებასთან მიმართებით. სასჯელის ეს სახე მხოლოდ დამატებითი სასჯელის სახით შეიძლება შეეფარდოს დამნაშავეს ერთიდან ხუთ წლამდე ვადით.⁴¹

კვლევის ფარგლებში შესწავლილმა გადაწყვეტილებებმა ცხადყო, რომ პრაქტიკაში ადევნებისთვის მსჯავრდებული პირების მიმართ ყველაზე ხშირად დამატებითი სასჯელის სახით გამოიყენება სწორედ იარაღთან დაკავშირებული უფლებების შეზღუდვა. თუმცა, განაჩენებში არ იკითხება აღნიშნული დამატებითი სასჯელის გამოყენების წინაპირობა.

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიხედვით, სასამართლოს მიერ საქმის არსებითი განხილვის გარეშე განაჩენის გამოტანის საფუძველს წარმოადგენს საპროცესო შეთანხმება, რომლის თანახმადაც, ბრალდებული აღიარებს დანაშაულს და უთანხმდება პროკურორს სასჯელზე, ბრალდების შემსუბუქებაზე ან ნაწილობრივ მოხსნაზე.

⁴¹ იარაღთან დაკავშირებული უფლებების შეზღუდვის დამატებით სასჯელად დანიშვნისას აუცილებელი არ არის, იარაღი დანაშაულის იარაღი იყოს ან დანაშაულის ჩასადენად იყოს გამოიხმული.

სსკ-ის 151¹ მუხლით დაკვალიფიცირებულ დანაშაულებზე საპროცესო შეთანხმებების გაფორმება და შემდგომში, სასამართლოს მიერ მათი დამტკიცება 2017 წელთან შედარებით, საგრძნობლად შემცირდა 2018-2019 წლებში საქმეთა მთლიანი რაოდენობის გათვალისწინებით. კერძოდ:

წელი	საპროცესო შეთანხმების დამტკიცების მაჩვენებელი	შესწავლილ საქმეთა მთლიანი რაოდენობა
2017	3	4
2018	3	21
2019	4	43

საპროცესო შეთანხმების დამტკიცების შედეგად, მსჯავრდებულების მიმართ, უმეტესად (7 შემთხვევაში) პირობითი მსჯავრი იქნა გამოყენებული შესაბამისი გამოსაცდელი ვადით (მათ შორის, ერთ შემთხვევაში პირობით მსჯავრთან ერთად განისაზღვრა დამატებითი სასჯელის სახით საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომა).

2017 წლის ერთ-ერთ საქმეში⁴² საპროცესო შეთანხმება დამტკიცდა იმ პირის მიმართ, რომელიც წარსულში იყო ნასამართლევი იმავე დაზარალებულის ცემის ფაქტთან დაკავშირებით და ამასთან, განსახილველ საქმეში სასამართლომ პირი დამნაშავედ ცნო საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 143-ე (თავისუფლების უკანონო აღკვეთა) მუხლის მესამე ნაწილის „ე“ ქ/პუნქტით, 126-ე (ძალადობა) მუხლის პირველი პრიმა ნაწილის „დ“ ქ/პუნქტით, 151-ე (მუქარა) მუხლის პირველი ნაწილითა და 151¹ (ადევნება) მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულების ჩადენისათვის. საბოლოოდ, საპროცესო შეთანხმების საფუძველზე სასამართლომ მსჯავრდებულს შეუფარდა თავისუფლების აღკვეთა 8 წლის ვადით, საიდანაც საქართველოს სსკ-ის 50-ე მუხლის შესაბა-

⁴² სამტრედიის რაიონული სასამართლოს 2017 წლის 7 დეკემბრის განაჩენი საქმეზე №1/211-2017.

მისად, 4 წელი განესაზღვრა პენიტენციურ დაწესებულებაში მოხდით, ხოლო დარჩენილი 4 წელი ჩაეთვალა პირობით და გამოსაცდელ ვადად დაუდგინდა 4 წელი.

წინამდებარე მაგალითის მიუხედავად, უნდა აღინიშნოს, რომ 2018-2019 წლებში არცერთ ნასამართლევ პირთან არ გაფორმებულა საპროცესო შეთანხმება.

რუსთავის საქალაქო სასამართლომ ერთ შემთხვევაში⁴³ საპროცესო შეთანხმების საფუძველზე მსჯავრდებულს ძირითადი სასჯელის სახედ განუსაზღვრა საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომა, ხოლო ზუგდიდის რაიონულმა სასამართლომ განიხილა საქმე,⁴⁴ სადაც ზუგდიდის რაიონული პროკურორი შუამდგომლობდა ბრალდებულის მიმართ სასამართლოს მიერ საქმის არსებითი განხილვის გარეშე განაჩენის გამოტანის თაობაზე და ითხოვდა ბრალდებული დამნაშავედ ცნობილიყო საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 151¹ (ადევნება) მუხლის პირველი ნაწილითა და 157¹ (პირადი ცხოვრების საიდუმლოს ხელყოფა) მუხლის მეორე ნაწილით. სასამართლომ დააკმაყოფილა პროკურორის ზემოაღნიშნული შუამდგომლობა და ბრალდებულს სსკ-ის 59-ე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად (უფრი მკაცრმა სასჯელმა შთანთქა ნაკლებად მკაცრი სასჯელი), სასჯელის სახედ და ზომად განუსაზღვრა თავისუფლების აღკვეთა 4 წლითა და 6 თვის ვადით, საიდანაც სსკ-ის 50-ე მუხლის მეხუთე ნაწილის თანახმად, პენიტენციურ დაწესებულებაში მოსახდელი დარჩა 6 თვე, ხოლო დარჩენილი 4 წელი ჩაეთვალა პირობით 4 წლის გამოსაცდელი ვადით. ამასთან, დამატებითი სასჯელის სახით შეეფარდა ჯარიმა – 3000 ლარის ოდენობით.

სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 213-ე მუხლის მე-3 ნაწილის თანახმად, სასამართლო საქმის მასალებისა და ბრალდებულის მიერ ბრალის აღიარების საფუძველზე ამონმებს, და-

⁴³ რუსთავის საქალაქო სასამართლოს 2018 წლის 2 მარტის განაჩენი საქმეზე №1-108-18.

⁴⁴ ზუგდიდის რაიონული სასამართლოს 2019 წლის 23 იანვრის განაჩენი საქმეზე №1/6-19.

საბუთებუღია თუ არა ბრალდება, არსებობს თუ არა ამ კოდექსით გათვალისწინებული გარემოებები და არის თუ არა კანონიერი და სამართლიანი სასამართლოს მიერ საქმის არსებითი განხილვის გარეშე განაჩენის გამოტანის თაობაზე პროკურორის შუამდგომლობაში მითითებული სასჯელი. იმის გათვალისწინებით, რომ მოსამართლე საკუთარი ინიციატივით ვერ ცვლის საპროცესო შეთანხმების პირობებს, სასჯელის სამართლიანობისა და კანონიერების შემონმებას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს.

შესწავლილმა განაჩენებმა ცხადყო, რომ ყველა შემთხვევაში, მოსამართლე ყურადღებას ამახვილებს საპროცესო შეთანხმებით გათვალისწინებული სასჯელის სახისა და ზომის კანონიერებასა და სამართლიანობაზე. აღნიშნულზე მსჯელობა შემოიფარგლება საკანონმდებლო დანაწესებზე მითითებით, საქმეში არსებულ მონმეთა ჩვენებებისა და მტკიცებულებების ხსენებით. ერთ საქმეში, რომელშიც დამატებითი სასჯელის სახით მსჯავრდებულს დაეკისრა ჯარიმის გადახდა, მოსამართლემ ბრალდებულის გადახდისუნარიანობის საკითხის შეფასებისას, ყურადღება გაამახვილა ბრალდებულის ქონებრივ შესაძლებლობებზე და აღნიშნულის გათვალისწინებით მიიჩნია პროკურატურის შუამდგომლობაში მითითებული სასჯელი კანონიერად და სამართლებრივად.⁴⁵

სასჯელის სამართლიანობისა და კანონიერების შეფასებისას, სასამართლო რიგ შემთხვევაში, უთითებს ბრალდებულის პასუხისმგებლობის დამამძიმებელ და შემამსუბუქებელ გარემოებებზე.⁴⁶

⁴⁵ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2018 წლის 2 აპრილის განაჩენი საქმეზე №1/616-18.

⁴⁶ მაგალითად, გურჯაანის რაიონული სასამართლოს 2019 წლის 5 აგვისტოს განაჩენი საქმეზე №1/118-19.

პასუხისმგებლობის შემამსუბუქებელი და დამამძიმებელი გარემოებები

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 53-ე მუხლის თანახმად, სასჯელის დანიშვნის დროს, სასამართლო ითვალისწინებს დამნაშავეს პასუხისმგებლობის შემამსუბუქებელ და დამამძიმებელ გარემოებებს. კერძოდ, დანაშაულის მოტივსა და მიზანს, ქმედებაში გამოვლენილ მართლსაწინააღმდეგო ნებას, მოვალეობათა დარღვევის ხასიათსა და ზომას, ქმედების სახეს, ხერხსა და მართლსაწინააღმდეგო შედეგს, დამნაშავეს წარსულ ცხოვრებას, პირად და ეკონომიკურ პირობებს, ყოფაცვევას ქმედების შემდეგ. განსაკუთრებით – მის მისწრაფებას, აანაზღაუროს ზიანი, შეურიგდეს დაზარალებულს.

მაგალითად, ქუთაისის საქალაქო სასამართლომ ერთ-ერთ საქმეში⁴⁷ მსჯავრდებულის შემამსუბუქებელ გარემოებად მიიჩნია შემდეგი გარემოებები: ბრალდებულმა აღიარა და გულწრფელად მოინანია ჩადენილი დანაშაული, აგრეთვე, საქმის არსებითი განხილვის დროს, უდავოდ გახადა საქმეში წარმოდგენილი მტკიცებულებები, რითაც ხელი შეუწყო სწრაფი და ეფექტური მართლმსაჯულების განხორციელებას; ასევე, მხედველობაში იქნა მიღებული ბრალდებულის წარსული ცხოვრება, მას არც ანალოგიური ფაქტი და არც სისხლის სამართლის კანონით გათვალისწინებული სხვა ქმედება არასოდეს ჩაუდენია; მისი მხრიდან ასევე არ დაფიქსირებულა ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ჩადენის ფაქტი; დანაშაულებრივი ფაქტის გამოვლენის შემდეგ ბრალდებულს 8 თვის განმავლობაში ერთხელაც არ უცდია დაზარალებულთან მიახლოვება; გარდა ამისა, საქმეზე ჩატარებული სტაციონარული სასამართლო ფსიქიატრიულ-ფსიქოლოგიური ექსპერტიზის დასკვნით მას არ შეეძლო სრულად გაეცნობიერებინა თავისი ქმედების ფაქტობრივი ხასიათი და მართლსაწინააღმდეგობა და ეხელმძღვანელა მისთვის (შეზღუდული შეურაცხადობა). ამდენად, წინამდებარე საქმეში, პასუხისმგებლობის შემამ-

⁴⁷ ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს 2018 წლის 20 იანვრის განაჩენი საქმეზე №1/981-18.

სუბუქებელი გარემოებებისა და ბრალდებულის საპატიმროში გატარებული დროის გათვალისწინებით, სასამართლომ მიიჩინა, რომ სახეზე იყო პირობითი მსჯავრის გამოყენების ყველა წინაპირობა.

პრაქტიკამ ცხადყო, რომ რიგ შემთხვევებში, სასამართლო სასჯელის დანიშვნის დროს ყურადღებას ამახვილებს ისეთ დამამძიმებელ გარემოებებზე, როგორიცაა პირობითი მსჯავრის გამოსაცდელ ვადაში ჩადენილი ახალი დანაშაული⁴⁸ და ბრალდებულის წინააღმდეგ გაცემული შემაკავებელი ორდერი.⁴⁹ თუმცა, ზოგიერთ განაჩენში იკვეთებოდა შემაკავებელი ორდერის არსებობა, მაგრამ აღნიშნულზე აველირება არ მოახდინა სასამართლომ სასჯელის განსაზღვრის დროს.

იმის გათვალისწინებით, რომ ძირითად შემთხვევაში, ადევნების მსხვერპლი ქალია და შესაძლოა აღნიშნული ძალადობა უფრო მეტად წარმოადგენდეს ქალის მიმართ ძალადობის ფორმას, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით მსგავსი დიფერენცირება არ მომხდარა და ახალი ნორმის შემადგენლობა თანაბრად ვრცელდება ყველაზე, როგორც ქალებზე, ისე მამაკაცებზე, რაც პოზიტიურ შეფასებას იმსახურებს. კვლევის ფარგლებში შესწავლილი განაჩენების მიხედვით, საერთო სასამართლოების პრაქტიკაც ცხადყოფს, რომ ადევნების მსხვერპლი ძირითადად ქალია, დამნაშავე კი – კაცი. ხშირად, ქალებზე ადევნება ხდება მას შემდეგ, რაც ისინი ურთიერთობას ასრულებენ მამაკაცთან. მაგალითად, პრაქტიკაში ხშირია შემთხვევები, როდესაც ქმრისგან წასული მეუღლე უარს ამბობს შერიგებაზე, რა დროსაც ქმარი განუწყვეტილად იწყებს მის თვალთვალს. სახლიდან გასვლისას თუ სამსახურიდან დაბრუნებისას თან დაჰყვება. სისტემატურად ურეკავს და ლანძღავს. შედეგად კი, დაზარალებული კარგავს ფსიქიკურ სიმშვიდეს და იძულებულია იფიქროს ცხოვრების წესის მნიშვნელოვნად შეც-

⁴⁸ ზესტაფონის რაიონული სასამართლოს 2019 წლის 22 ივლისის განაჩენი საქმეზე №1/61-2019.

⁴⁹ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2019 წლის 23 იანვრის განაჩენი საქმეზე №1/5609-18.

ვალზე. სტამბოლის კონვენციის მიხედვით, ამ ტიპის ძალადობა თუ არის ქალის მიმართ მიმართული და უკავშირდება მამაკაცის დომინანტობისა და კონტროლის სურვილს, მაშინ იგი ცალსახად გენდერზეა დაფუძნებული.

მაგალითად, თბილისის საქალაქო სასამართლოს მიერ განხილულ ერთ-ერთ საქმეში⁵⁰ დადგენილად იქნა მიჩნეული შემდეგი ფაქტობრივი გარემოებები: „გ. მ. მის ყოფილ მეუღლესთან გენდერული ნიშნით დისკრიმინაციის მოტივით, სისტემატურად ამყარებდა არასასურველ კომუნიკაციას ტელეფონის გამოყენებით და პირადად შეხვედრებით. მუდმივად აკონტროლებდა ნ. ბ.-ს ტელეფონში მოკლე ტექსტურ შეტყობინებებს – თუ ვისთან ჰქონდა კომუნიკაცია ნ. ბ.-ს, მუდმივად ურეკავდა ტელეფონით და სთხოვდა შერიგებას, თითქმის ყოველდღიურად აკითხავდა სამსახურში, რის გამოც დაზარალებული იძულებული გახდა, თავი დაენებებინა კონკრეტული სამსახურისთვის, თუმცა გ. მ. კვლავ აკითხავდა მას ახალ სამსახურში და მუდმივად სთხოვდა შერიგებას. გ. მ. საათობით და სისტემატურად უთვალთვალებდა თბილისში კონკრეტულ მისამართზე მყოფ ნ. ბ.-ს და მუდმივად აკონტროლებდა მისი გადაადგილების მარშრუტს – თითქმის ყოველდღიურად ამონებდა ყოფილი მეუღლის საცხოვრებელი სახლისა და სამსახურის წინ ნ. ბ.-ს ავტომობილის არსებობის ფაქტს, რითაც ამონებდა ნ. ბ.-ს სახლსა და სამსახურში ყოფნას, ხოლო შემდეგ ურეკავდა და ამონებდა, თუ სად იყო იგი. მის მიმართ სისტემატურად ეჭვიანობდა, ეუბნებოდა, რომ იყო ქალი და ისე უნდა მოქცეულიყო, როგორც მას, როგორც მამაკაცს სურდა.“ ცალსახად გენდერული ნიშნით დისკრიმინაციის მოტივზე მითითების მიუხედავად, სასამართლომ სასჯელის განსაზღვრის დროს იხელმძღვანელა არა სსკ-ის 53¹ მუხლის 1-ლი ნაწილით, რაც სასჯელის დამამძიმებელ გარემოებად განიხილავს დანაშაულის ჩადენას გენდერული ნიშნით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის მოტივით, არამედ ამავე მუხლის მე-2 ნაწილით, რომლის მიხედვითაც, პასუხისმგებლობის დამამძიმებელ გა-

⁵⁰ თბილისი საქალაქო სასამართლოს 2019 წლის 1 ივლისის განაჩენი საქმეზე №1/2453-19.

რემოებად მიიჩნია ქმედების ჩადენა ოჯახის წევრის მიერ ოჯახის სხვა წევრის მიმართ.

წინამდებარე საქმისგან განსხვავებით, თბილისის საქალაქო სასამართლომ ერთ-ერთ საქმეში სასჯელის კონკრეტული სახისა და ზომის განსაზღვრისას, ყურადღება გაამახვილა დანაშაულის მოტივზე, რაც გამოიხატა სწორედ გენდერული ნიშნით შეუწყნარებლობასა და დისკრიმინაციაში. კერძოდ, სასამართლომ აღნიშნა და მიიჩნია, რომ „განსახილველ შემთხვევაში აშკარად გამოვლინდა გენდერული ნიშნით შეუწყნარებლობის და დისკრიმინაციის მოტივი. გამოიკვეთა ბრალდებულის დამოკიდებულება ოჯახის წევრი ქალის მიმართ, იგი მსხვერპლს სოციალური იერარქიით თავისზე დაბლა მდგომ, უუფლებო სუბიექტად განიხილავდა, რომლის ცხოვრების წესის, ჩაცმის, ქცევისა და ზოგადად, ცხოვრების მიმართულეების და ინტერესების განსაზღვრა, მხოლოდ მას, როგორც ქმარს შეუძლია. სწორედ ამით არის განპირობებული მისი დაუოკებელი სურვილი აკონტროლოს დაზარალებული, განუსაზღვროს ცხოვრების პრიორიტეტები, დაუწესოს სოციალური და ყოფითი შეზღუდვები. დანაშაულის მოტივი მიუთითებს ბრალდებულის განსაკუთრებულ საშიშროებაზე ოჯახის წევრის, ქალი-მეუღლის მიმართ ბრალდებულის მცდარი სტერეოტიპული განწყობები წარმოადგენს სამომავლო საფრთხევებს ოჯახში ძალადობის გაგრძელების კუთხით. ამდენად, სამომავლო რისკების და ჩადენილი დანაშაულის მოტივის საპასუხოდ, მოძალადეს უნდა განესაზღვროს ადეკვატური და კერძო პრევენციის მატარებელი სანქციები.“⁵¹

ქმედების შემაღწელობა

სსკ-ის 151¹ მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულისაგან სისხლისსამართლებრივი დაცვის ობიექტია პირის უფლება, დაცული იყოს სხვა პირთან მხრიდან არასასურველი კომუნიკა-

⁵¹ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2019 წლის 3 ივნისის განაჩენი საქმეზე №1/2005-19.

ციისაგან. უფლება, იცხოვროს მშვიდ გარემოში.

განსახილველი ნორმა წარმოადგენს ერთიან დანაშაულს, როგორც ალტერნატიული ქმედებებით, ისე ალტერნატიული შედეგებით. კერძოდ:

ქმედებები:	შედეგები:
<ul style="list-style-type: none"> • დაზარალებულის ან მისი ოჯახის წევრის ან დაზარალებულის ახლო ნათესავის უკანონო თვალთვალი 	<ul style="list-style-type: none"> • პირის ფსიქიკური ტანჯვა
<ul style="list-style-type: none"> • არასასურველი კომუნიკაციის დამყარება ტელეფონის, ელექტრონული ან სხვა საშუალებით 	<ul style="list-style-type: none"> • ან/და პირის ან მისი ოჯახის წევრის ან ახლო ნათესავის მიმართ ძალადობის გამოყენების ან/და ქონების განადგურების საფუძვლიანი შიში
<ul style="list-style-type: none"> • ნებისმიერი სხვა განზრახი ქმედება 	<ul style="list-style-type: none"> • ყველაფერი ეს კი თავის მხრივ, პირს ცხოვრების წესის მნიშვნელოვნად შეცვლას აიძულებს
	<ul style="list-style-type: none"> • ან უქმნის მისი მნიშვნელოვნად შეცვლის რეალურ საჭიროებას.

თავდაპირველად უნდა ითქვას, რომ ქმედების შემადგენლობის გაანალიზებისას, ყურადღება უნდა მივაქციოთ შემდეგს: „პირადად ან მესამე პირის მეშვეობით პირის, მისი ოჯახის წევრის ან ახლო ნათესავის უკანონო თვალთვალი, ან არასასურველი კომუნიკაციის დამყარება ტელეფონის, ელექტრონული ან სხვა საშუალებით, ან ნებისმიერი სხვა განზრახი ქმედება, რომელიც სისტემატურად ხორციელდება...“ შესაბამისად, განმეორებადობის გარეშე ცალკეული ერთეული ქმედება ვერ მოგვცემს სსკ-ის 151¹ მუხლის შემადგენლობას, თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს სისხლის სამართლის კერძო ნაწილის კომენტარების მიხედვით, სისტემატურობაში

მოიაზრება ქმედების განხორციელება მინიმუმ, სამჯერ დროის მცირე ინტერვალის დაშორებით.⁵²

ამასთან, როგორც ვხედავთ, კანონმდებელი ხაზს უსვამს თვალთვალის უკანონობას. შესაბამისად, თუ თვალთვალი ხორციელდება კანონით დადგენილ ფარგლებში, ლეგიტიმური მიზნის მისაღწევად, ოფიციალური პირის მიერ, სახეზე არაა ამ დანაშაულის შემადგენლობა.

ასევე, ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს შემდეგი: კომუნიკაცია არასასურველად შეიძლება ჩაითვალოს მაშინ, როცა მისი შინაარსი საზოგადოდ, უარყოფითი ემოციის აღმძვრელია (ლანძღვა, გინება, მუქარა, შანტაჟი). შესაბამისად, თუ სისტემატური კომუნიკაცია არ ატარებს ასეთ ხასიათს, ვერ მოგვცემს ამ დანაშაულის შემადგენლობას. ამიტომ ადევნებად არ დაკვალიფიცირდება შემთხვევა, როცა პირი თავგამოდებით ცდილობს დაუმტკიცოს ქალს, რომ სწორედ იგია „მისი ცხოვრების არსი და მიზანი,“ თუმცა, ამასთან არ იყენებს ზემოხსენებულ ამორალურ ან მართლსაწინააღმდეგო ხერხს. აქედან გამომდინარე, ვერ ჩაითვლება არასასურველ კომუნიკაციად ისეთი შემთხვევა, როცა მაგალითად, მამაკაცი სისტემატურად უგზავნის ქალს სასიყვარულო წერილს, სისტემატურად ხვდება მას და უხსნის სიყვარულს, უმტკიცებს, რომ მის გარეშე „სიცოცხლე არ შეუძლია,“ უარის შემთხვევაში თვითმკვლელობით დაამთავრებს ცხოვრებას, ან „გაუსკდება გული“ და სხვა. მიუხედავად იმისა, თუ მოცემულ კონკრეტულ შემთხვევაში რა გავლენას ახდენდა ქალზე ეს ყველაფერი (სიამოვნებდა იგი მას თუ არა, მნიშვნელოვნად შეცვალა თუ არა ქალმა ცხოვრების წესი, მნიშვნელოვნად შეცვალა თუ არა ქალმა ცხოვრების წესი, რათა თავი დაეღწია ამ მამაკაცისაგან), ქმედება ადევნებად ვერ დაკვალიფიცირდება. ფაქტია, ამგვარი შემთხვევები საკანონმდებლო რეგულაციის მიღმა დგას, რომელიც ამ ორი პირის ურთიერთობის საკითხია და რასაც შესაძლებელია, მხოლოდ მორალური შეფასება მიეცეს.⁵³

⁵² ლეკვეიშვილი მ., მამულაშვილი გ., თოდუა ნ., სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, წიგნი I (მეშვიდე გამოცემა), 2019, გვ. 364.

⁵³ ლეკვეიშვილი მ., მამულაშვილი გ., თოდუა ნ., სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, წიგნი I (მეშვიდე გამოცემა), 2019, გვ. 365.

სწორედ ზემოაღნიშნული საკითხი გახდა მსჯელობის საგანი რუსთავის საქალაქო სასამართლოს მიერ. კერძოდ, ერთ-ერთ საქმეში სასამართლომ ყურადღება გაამახვილა ქმედებაზე და ქმედების შესაბამისობაზე დანაშაულის ნიშნებთან. „ბრალდებულის ქმედება, რასაც დაცვის მხარე სიყვარულის გასამართლებას უწოდებს, წარმოადგენს სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებულ დანაშაულს, ვინაიდან „სიყვარულის სახელით“ მოქმედება, მაშინ როდესაც აღნიშნული გამოიხატება არასასურველ კომუნიკაციაში და გრძელდება დროის გარკვეულ პერიოდში – შედეგად იწვევს პირის ტანჯვას და ცხოვრების წესის შეცვლას. აღნიშნულში დარწმუნების საფუძველს სასამართლოს სრულად აძლევს დაზარალებულის ჩვენება და მისი ემოციური მდგომარეობა. დაზარალებულის ჩვენებიდან გამომდინარე, სასამართლო დარწმუნდა, რომ ვ. მ. არ არის დაკავებული ფლირტით და არ აქვს არანაირი სიმპათია ბრალდებულის მიმართ. ბრალდებულის ორაზროვანი მესიჯები, რომელიც თითქოსდა, სიყვარულის გამოხატვასაც გულისხმობს, იმავდროულად თითქოს შეიცავს „დასასრულზე“ მითითებას – „ბედნიერი იყავი, სანამ მიხვდები, მედალს ორი მხარე აქვს,“ რამაც დაზარალებულს აფიქრებინა, რომ მიუხედავად სამართალდამცავი ორგანოებისათვის ერთხელ უკვე მიმართვისა, მისგან მომდინარეობდა საფრთხე და ამ ვითარებამ უფრო გაამძაფრა მის მიმართ ინტერესი, სასამართლო იზიარებს დაცვის მხარის პოზიციას, რომ ბრალდებულის ქმედება არ არის ძალადობრივი, თუმცა შედეგის თვალსაზრისით, ვ. მ-ს მიმართ ზ. პ-ს მესიჯები, თვალთვალი, სატელეფონო ზარები, გამამტყუნებელი განაჩენის არსებობის მიუხედავად, დაყინებული მოთხოვნა, რომ სურს მასთან ურთიერთობა, იწვევს პირის ტანჯვას, სიცოცხლისათვის საფრთხის შექმნის შიშს, რაც ამ დანაშაულის შემადგენელი გარემოებებია და კანონმდებელი არ მიუთითებს ძალადობაზე, როგორც დანაშაულის ჩადენის ხერხზე.“⁵⁴

პირის ფსიქიკური ტანჯვა დადგა თუ არა, შესაბამისი ექსპერ-

⁵⁴ რუსთავის საქალაქო სასამართლოს 2018 წლის 21 ივნისის განაჩენი საქმეზე №1/369-18.

ტიზის დასკვნის საფუძველზეა შესაფასებელი. მაგალითად, ბათუმის საქალაქო სასამართლომ მის მიერ განხილულ საქმე-ში⁵⁵ აღნიშნა, რომ „ადევნება ისეთი ფორმით, ისეთ ვითარე-ბაში და ისეთი პირის მიერ უნდა იყოს განხორციელებული, რომ დაზარალებულს გაუჩინდეს ფსიქიკური ტანჯვის შეგრძნება, რის გამოც დაერღვევა ცხოვრების ჩვეული წესი. სწორედ დაზარალებულის მიერ სახლში ჩაკეტვა და სახლიდან გასვლის შიში, ბოლოს თავშესაფარში წასვლა და იქედან მხოლოდ მას შემდეგ წამოსვლა, რაც ბრალდებული დააკავეს, ასევე საკონ-ტაქტო ნომრის გამოცლა, მიუთითებს ამ უკანასკნელის ცხოვ-რების წესის შეცვლაზე. რაც შეეხება ფსიქიკურ ტანჯვას, აღ-ნიშნულს სრულად ადასტურებს წარმოდგენილი დასკვნები და ფსიქოლოგთა ჩვენებები.“ კერძოდ, „დაზარალებულის ფსი-ქიკური ტანჯვა გამოწვეულია არა მისი ჯანმრთელობის მდგომარეობით (რისი მტკიცების მცდელობაც ჰქონდა ბრალ-დებულს), არამედ ბრალდებულის მიერ განხორციელებული ქმედებებით.“

ამასთან, უნდა ითქვას, რომ ზუგდიდის რაიონული სასამარ-თლოს მიერ ადევნებაში ბრალდებული პირის გამართლების⁵⁶ ერთ-ერთი საფუძველი იყო ფსიქოლოგიური ექსპერტიზის დასკვნა, რომლითაც მართალია, დადგენილ იქნა, რომ ბრალ-დებულის მხრიდან დაზარალებულის მიმართ განხორციელე-ბული ქმედებები შეიცავდა შეურაცხყოფის, დამცირებისა და მუქარის ელემენტებს, თუმცა, კლინიკური გასაუბრებისას მო-პოვებული მონაცემებითა და დაზარალებულის ფსიქოლოგი-ური პორტრეტის გათვალისწინებით, აღნიშნული ქმედებები არ აღწევდა ფსიქოლოგიური ტანჯვის ხარისხს.⁵⁷

ადევნებამ შესაძლოა გამოიწვიოს ისეთი შედეგი, როგორიცაა პირის ან მისი ოჯახის წევრის ან ახლო ნათესავის მიმართ და-

⁵⁵ ბათუმის საქალაქო სასამართლოს 2019 წლის 4 ივლისის განაჩენი საქმეზე №1-135/19.

⁵⁶ ზუგდიდის რაიონული სასამართლოს 2018 წლის 13 დეკემბრის განაჩენი საქმეზე №1/286-18.

⁵⁷ ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს 2019 წლის 4 მარტის განაჩენი საქმეზე №1ბ-83-2019.

ლადობის გამოყენების ან/და ქონების განადგურების საფუძვლიანი შიში. მაგალითად, თბილისის საქალაქო სასამართლომ ერთ-ერთ საქმეში დადასტურებულად მიიჩნია, რომ დაზარალებულმა მისი ოჯახის წევრის – მამის მიმართ განხორციელებული მუქარა აღიქვა რეალურად და განიცადა ფსიქიკური ტანჯვა. კერძოდ, დაზარალებულის ჩვენებით მსჯავრდებული მას ემუქრებოდა, რომ თუ მამას რამეს ეტყოდა, ამ უკანასკნელს მოკლავდა.⁵⁸ საქართველოს სისხლის სამართლის კერძო ნაწილის კომენტარების მიხედვით, შიშის საფუძვლიანობის დასადგენად სასამართლომ უნდა იხელმძღვანელოს როგორც სუბიექტური, ისე ობიექტური კრიტერიუმებით. ეს ნიშნავს, რომ მუქარის საფუძვლიანობის შესაფასებლად უნდა წარმოიდგინოს ჩვეულებრივი ფსიქიკის ადამიანი (და არა ძალიან მშობარა ან პირიქით, ძალიან გულადი) და განსაზღვროს ჩათვლიდა თუ არა ასეთი ადამიანი ამ მუქარას რეალურად. ამ დროს მხედველობაში უნდა იქნას მიღებული დამმუქრებლის პიროვნება (აგრესიული ან წარსულში ნასამართლევი სხვადასხვა დანაშაულისთვის); ურთიერთდამოკიდებულება დამნაშავესა და მსხვერპლს შორის; მუქარის გამოხატვის ხერხი; მისი არაერთგზისობა და ა. შ. ხოლო სუბიექტური კრიტერიუმი ნიშნავს, რომ უნდა დადგინდეს ამ კონკრეტულ შემთხვევაში გაუჩნდა თუ არა დაზარალებულს ასეთი შიში. თუ მას ვისაც ემუქრებოდნენ, ეს შიში არ გასჩენია, დანაშაულის შემადგენლობა არ გვექნება ე. ი. მუქარამ რეალურად უნდა დააშინოს, ააფორიაქოს, სიმშვიდე დაურღვიოს მას, ვისაც ემუქრებიან.⁵⁹ ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, უნდა აღინიშნოს, რომ განაჩენების შესწავლის საფუძველზე არ გამოვლინდა სასამართლოების მხრიდან ფართო მსჯელობა, რა კრიტერიუმების გათვალისწინებით იქნა მიჩნეული დაზარალებულის შიში საფუძვლიანად, თუ არ ჩავთვლით თავად დაზარალებულის ჩვენებაზე მითითებას.

⁵⁸ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2019 წლის 12 თებერვლის განაჩენი საქმეზე № 1/2975-18.

⁵⁹ ლეკვეიშვილი მ., მამულაშვილი გ., თოდუა ნ., სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, წიგნი I (მეშვიდე გამოცემა), 2019, გვ. 361.

„თავის მხრივ, ყველაფერი ეს პირს ცხოვრების წესის მნიშვნელოვნად შეცვლას აიძულებს“. აღნიშნულში იგულისხმება შემთხვევა, როცა დაზარალებული იძულებული ხდება, იშვიათად გავიდეს სახლიდან ან გავიდეს მხოლოდ სხვა პირთა თანხლებით, შეცვალოს ტელეფონის ნომერი, საცხოვრებელი ან სამუშაო ადგილი და ა. შ. მაგალითად, „განხორციელებული ადევნების გამო, მსხვერპლი იძულებული გახდა მნიშვნელოვნად შეეცვალა ცხოვრების წესი, სისტემატურად იცვლიდა სახლიდან სკოლაში, ბაღში თუ მაღაზიაში მისასვლელი გზების მარშრუტს, ერიდებოდა ქუჩაში მარტო გასვლას.“⁶⁰ თუმცა, ადევნების დასჯადობისთვის არ არის აუცილებელი, მსხვერპლმა ცხოვრების წესი მნიშვნელოვნად შეიცვალოს, რადგან შესაძლებელია ადევნება ისეთი სახის და ინტენსიობის იყოს, რომ მშვიდი ცხოვრების უზრუნველსაყოფად იგი ობიექტურად ქმნიდეს ცხოვრების წესის მნიშვნელოვნად შეცვლის საჭიროებას და ამას გრძნობდეს დაზარალებულიც. მაგალითად, „დაზარალებული ფიქრობს, რომ გაყიდოს მშობლების სახლი, სადაც ცხოვრობს და სხვაგან გადავიდეს საცხოვრებლად.“⁶¹

ბრალის ფორმის მიხედვით, ერთმნიშვნელოვნად სახეზეა განზრახი დანაშაული, როგორც პირდაპირი, ისე არაპირდაპირი განზრახვით. შესაბამისად, დასჯადობისთვის საკმარისია არაპირდაპირი განზრახვის არსებობაც. მხოლოდ პირდაპირი განზრახვის დადგენის შემთხვევაში, პრაქტიკაში რთული იქნებოდა ბევრი ქმედების სსკ-ის 15¹ მუხლით დაკვალიფიცირება, ვინაიდან მაშინ ზუსტად უნდა დადგინდეს, რომ დამნაშავე მანცდამანც მსხვერპლის ტანჯვის მიზნით მოქმედებდა. მას შეუძლია ელემენტარულად თქვას, რომ შეყვარებულია და არავის ტანჯვა არ სურდა. ასეთ შემთხვევაში დასჯადობას პრობლემა შეექმნება. სწორედ ამიტომ, დასჯადობისთვის საკმარისი უნდა იყოს პირის მხრიდან იმის დაშვება, რომ მისმა არასასურველმა სისტემატურმა კომუნიკაციამ შეიძლება მეორე პი-

⁶⁰ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2019 წლის 3 ივნისის განაჩენი საქმეზე №1/2005-19.

⁶¹ ზუგდიდის რაიონული სასამართლოს 2018 წლის 19 სექტემბრის განაჩენი საქმეზე №1/319-18.

რის წინაშე ცხოვრების წესის შეცვლის საჭიროება დააყენოს, რასაც ის გულგრილად ეკიდება. აქვე უნდა ითქვას, რომ თუ პირი თავისი ქმედების შინაარსს შეცდომის გამო ვერ აცნობიერებს და ჰგონია, რომ მეორე პირს ეს ყველაფერი არ ანუხებს, მაშინ სახეზეა შეცდომა, რაც განზრახვას და ავტომატურად დასჯადობასაც გამორიცხავს, ვინაიდან გაუფრთხილებლობით ადევნება არ ისჯება.⁶²

სისხლის სამართლის კოდექსის კომენტარების მიხედვით, სუბიექტური მხრივ, დანაშაულის მოტივსა და მიზანს არა აქვს მაკვალიფიცირებული მნიშვნელობა. თუმცა, იგი შეიძლება იყოს შურისძიება (მაგალითად, იმის გამო, რომ საცოლემ მიატოვა და სურს მისი გამწარება), ეჭვიანობა, დაზარალებულთან ურთიერთობის აღდგენის მიზანი, დაზარალებულის შეშინება და სხვ.⁶³

ადევნება ძირითად შემადგენლობასთან ერთად დამამძიმებელ გარემოებებსაც შეიცავს. კერძოდ: სსკ-ის 151¹ მუხლის მე-2 ნაწილი ითვალისწინებს ისეთ დამამძიმებელ გარემოებებს, როგორიცაა ქმედება ჩადენილი ა) დამნაშავისათვის წინასწარი შეცნობით არასრულწლოვნის, უმწეო მდგომარეობაში მყოფის, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირის ან ორსული ქალის მიმართ; ბ) ჯგუფურად; გ) არაერთგზის; დ) სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით.

კვლევის ფარგლებში შესწავლილი განაჩენების თანახმად, მხოლოდ ერთ საქმეში იქნა ბრალდებულის ქმედება დაკვალიფიცირებული სისხლის სამართლის კოდექსის 151¹ მუხლის მე-2 ნაწილით. კერძოდ, მე-2 ნაწილის „გ“ ქ/პუნქტით, რაც ითვალისწინებს ქმედების არაერთგზის ჩადენას. წინამდებარე საქმის მიხედვით, სსკ-ის 151¹ მუხლით გათვალისწინებული დანაშაული ჩაიდინა ამავე მუხლის 1-ლი ნაწილით ნასამართლევა პირმა, რომელიც გასამართლების მიუხედავად, სისტემატუ-

⁶² იხ.: <http://dgstz.de/storage/documents/ZjYYVc0TDluPxUoWaTVv15X5Ld4GWIpkhzhxHXgp.pdf>

⁶³ ლეკვეიშვილი მ., მამულაშვილი გ., თოდუა ნ., სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი, წიგნი I (მეშვიდე გამოცემა), 2019, გვ. 370.

რად ახორციელებდა დაზარალებულთან არასასურველ კომუნიკაციას ტელეფონითა და სოციალური ქსელის – Facebook-ის საშუალებით, ცდილობდა მასთან კონტაქტს, რაც იწვევდა დაზარალებულის ფსიქიკურ ტანჯვას. როგორც დაზარალებულის ჩვენებით დადგინდა, მან შეიცვალა მობილური ტელეფონის ნომერი, დახმარება სთხოვა არაერთ ნათესავს, ყოველ მის დანახვაზე განიცდიდა შიშს, რომ შესაძლებელია აღეკვეთა მისთვის თავისუფლება (ცოლად შერთვის მიზნით მოეტაცა), ამასთან, ფიქრობს საცხოვრებელი ადგილის შეცვლას, რათა ბრალდებულმა ვერ შეძლოს მისი ნახვა. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სასამართლომ მიიჩნია, რომ ბრალდებულის ქმედებაში სახეზე იყო დანაშაულის – ადევნების შემადგენლობის ყველა ნიშანი, რომელიც სისტიმატურად ხორციელდება და იწვევს პირის ფსიქიკურ ტანჯვას, რაც პირს ცხოვრების წესის შეცვლას აიძულებს და მისი მნიშვნელოვნად შეცვლის რეალურ საჭიროებას უქმნის.

სასამართლომ სასჯელის დანიშვნის დროს აღნიშნა, რომ „სასჯელი, რომელიც უნდა განესაზღვროს ბრალდებულს, უნდა შეესაბამებოდეს მის პიროვნებას, ჩადენილ ქმედებას და უზრუნველყოფდეს სასჯელის მიზნების მიღწევას. სახელმწიფოს ეკისრება ვალდებულება ერთი მხრივ, არ დაუშვას პირის დასჯა შესაბამისი სამართლებრივი საფუძვლების გარეშე და მეორე მხრივ, უზრუნველყოფს იმ პირთა უსაფრთხოებას, რომელთანაც დანაშაულის შედეგად ზიანი მიადგა. სხდომაზე დაზარალებულმა განმარტა, რომ მას ჰქონდა მოლოდინი პირველი განაჩენის შემდეგ, ზ. პ. გააცნობიერებდა, რომ ქმედება, რასაც ის ჩადის, დანაშაულია და განმეორებით აღარ ჩაიდინდა. თუმცა, ზ. პ.-ს მიმართ გამოყენებულმა მსუბუქმა სასჯელმა ცალსახაა, რომ ვერ შეუწყო ხელი ახალი დანაშაულის თავიდან აცილებას და მიუხედავად იმისა, რომ ზ. პ.-სთვის ცნობილი იყო, რომ მისი ქმედებით ვ. მ. განიცდიდა ტანჯვას და მის მიმართ დადგა გამამტყუნებელი განაჩენი, მან კვლავ ჩაიდინა ანალოგიური დანაშაული, რამაც დაზარალებული კიდევ უფრო შეაშინა და უფრო სარწმუნო გახადა ზ. პ.-გან მომდინარე საფრთხე. შესაბამისად, სასამართლოს მიაჩნია, რომ ზ. პ.-ს მიმართ სასჯელი ამჯერად უნდა იყოს უფრო მკაცრი, ვიდრე ეს

იყო პირველი განაჩენით და აუცილებელია მისი იზოლაცია. მნიშვნელოვანია, რომ ბრალდებულმა უკეთ გააცნობიეროს მის მიერ ჩადენილი ქმედების ხასიათი, დანაშაულის საშიშროება და ამ ქმედებით გამოწვეული შედეგი, რის გამართლება-საც დაცვის მხარე „სიყვარულით“ ცდილობს. მითითებული გარემოებები ერთობლიობაში იძლევა იმ დასკვნის გაკეთების შესაძლებლობას, რომ სასჯელის მიზნების მიღწევისთვის აუცილებელია ბრალდებულს სასჯელი განესაზღვროს საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 151¹ მუხლის ნაწილის „გ“ ქ/პუნქტით გათვალისწინებული სანქციის ფარგლებში.“ საბოლოოდ, იმის გათვალისწინებით, რომ ზ. პ. აღიარებს და ინანიებს ბრალად წარდგენილ ქმედებას (თავს დამნაშავედ ცნობდა გამოძიების მიმდინარეობის პერიოდშიც), ამასთან, მის მიერ ჩადენილი ქმედება მიეკუთვნება ნაკლებად მძიმე დანაშაულს, სასამართლომ მიიჩნია, რომ საქართველოს სსკ-ის 151¹ მუხლის მე-2 ნაწილის „გ“ ქ/პუნქტით დანიშნული სასჯელის ნაწილი უნდა განესაზღვროს პენიტენციური დეპარტამენტის შესაბამის დანესებულებაში მოხდით, ხოლო დანიშნული სასჯელის ნახევარი უნდა ჩაეთვალოს პირობითად.⁶⁴

⁶⁴ რუსთავის საქალაქო სასამართლოს 2018 წლის 21 ივნისის განაჩენი საქმეზე №1/369-18.

დასკვნა

საერთო სასამართლოების მიერ განხილულ საქმეთა რაოდენობა ცხადყოფს, რომ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში ადევნების შემადგენლობის შემოღებით მნიშვნელოვანი ნაბიჯი გადაიდგა, ვინაიდან აღნიშნული საკითხი ფაქტია, რომ არცთუ უმნიშვნელო პრობლემას წარმოადგენს ქართულ საზოგადოებაში, მით უფრო იმის გათვალისწინებით, რომ ქვეყანაში ქალთა მიმართ ძალადობა გავრცელებული ფენომენია, რომელიც მოიცავს საზოგადოების ყველა ფენას, განურჩევლად კლასობრივი, რასობრივი, კულტურული, რელიგიური თუ სოციალურ-ეკონომიკური ფაქტორებისა.

საკანონმდებლო ცვლილებების განხორციელების მიზანიც სწორედ ქალთა უფლებების დაცვა და ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ ევროპის საბჭოს კონვენციასთან საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისობაში მოყვანა იყო. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ სტამბოლის კონვენციის მსგავსად, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში არსებული ნორმა მხოლოდ ქალებზე არ აკეთებს აქცენტებს და ადევნების შემადგენლობა თანაბრად ვრცელდება ყველაზე, როგორც ქალზე, ისე მამაკაცებზე, რაც დადებით შეფასებას იმსახურებს.

2017 წლის მაისიდან ადევნება სისხლის სამართლის კოდექსით დასჯადი ქმედებაა და შესაბამისად, კანონმდებლობის მნიშვნელოვან ნოვაციას წარმოადგენს. აღნიშნულის გათვალისწინებით, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ანალიტიკური განყოფილების კვლევისა და ანალიზის ცენტრის მიერ შესწავლილ იქნა საქართველოს საერთო სასამართლოების პრაქტიკა ადევნებაზე რეაგირების კუთხით.

კვლევის ფარგლებში შესწავლილმა განაჩენებმა ცხადყო, რომ ადევნებაში ბრალდებული პირების მიმართ ძირითად შემთხვევაში დგება გამამტყუნებელი განაჩენი, რაც ნიშნავს, რომ სასამართლო დადასტურებულად მიიჩნევს პირის მიერ მართლსაწინააღმდეგო და ბრალეული ქმედების ჩადენის ფაქტს.

გამამტყუნებელი განაჩენების თანახმად, უმეტეს შემთხვევაში

სასამართლოების მიერ სსკ-ის 151¹ მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულისთვის მსჯავრდებული პირების მიმართ განისაზღვრა სასჯელის სახე – ვადიანი თავისუფლების აღკვეთა, რომელიც ჩაითვალა პირობით, შესაბამისი გამოსაცდელი ვადით, რაც ზოგადად, ქვეყანაში არსებული ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის მაჩვენებლის ფონზე და კვლევის ფარგლებში შესწავლილი განაჩენების სტატისტიკური მონაცემების საფუძველზე, რომლის თანახმადაც, საქმეთა მთლიანი რაოდენობის 25%-ში ფიგურირებდა ოჯახის ერთი წევრის მიერ ოჯახის სხვა წევრის მიმართ ადევნების ფაქტი (კვალიფიკაცია: სსკ-ის 11¹-151¹ მუხლი), გარკვეულწილად, შესაძლოა ერთი შეხედვით ტოვებდეს ლმობიერი სანქციის შთაბეჭდილებას, თუმცა, გასათვალისწინებელია, რომ თითოეულ საქმეში მოსამართლე დამნაშავის პიროვნების, მისი წარსული ცხოვრების, ჩადენილი დანაშაულის სიმძიმის, პასუხისმგებლობის დამამძიმებელი თუ შემამსუბუქებელი სხვა გარემოებების მხედველობაში მიღებით განსაზღვრავს სასჯელს.

წინა წლებისგან განსხვავებით, მხოლოდ 2019 წელს იქნა გამოყენებული ძირითადი სასჯელის სახით ჯარიმა ადევნებისთვის, მსჯავრდებული პირების მიმართ.

სასჯელთან მიმართებით აღსანიშნავია, რომ პრაქტიკის მიხედვით, ადევნებაში მსჯავრდებული პირების მიმართ დამატებითი სასჯელის სახით ყველაზე ხშირად გამოიყენება იართან დაკავშირებული უფლების შეზღუდვა. თუმცა, შესწავლილ განაჩენებში არ იკითხებოდა დამატებითი სასჯელის გამოყენების წინაპირობა.

დადებით ტენდენციად უნდა იქნას მიჩნეული ის გარემოება, რომ სსკ-ის 151¹ მუხლით დაკვალიფიცირებულ დანაშაულებზე საპროცესო შეთანხმების გაფორმება და შემდგომში სასამართლოს მიერ მათი დამტკიცება 2017 წელთან შედარებით საგრძნობლად არის შემცირებული 2018-2019 წლებში, საქმეთა მთლიანი რაოდენობის გათვალისწინებით.

სასჯელის დანიშნვის დროს, სასამართლო ყურადღებას ამახვილებს დამნაშავის პასუხისმგებლობის როგორც შემამსუბუ-

ქებელ, ისე დამამძიმებელ გარემოებებზე. მაგალითად, რიგ შემთხვევებში, სასამართლო აპელირებას ახდენს პირობითი მსჯავრის გამოსაცდელ ვადაში ჩადენილ ახალ დანაშაულზე ან ბრალდებულის წინააღმდეგ არსებულ შემაკავებელ ორდერზე.⁶⁵

ლოგიკურია, რომ კვლევის ფარგლებში შესწავლილი განაჩენების მიხედვით, ადევნების მსხვერპლი ძირითადად ქალია, დამნაშავე კი – კაცი. ხშირად, ქალებზე ადევნება ხდება მას შემდეგ, რაც ისინი ურთიერთობას ასრულებენ მამაკაცებთან. სტამბოლის კონვენციის მიხედვით, თუ ამ ტიპის ძალადობა უკავშირდება მამაკაცის დომინანტობისა და კონტროლის სურვილს ქალზე, მაშინ იგი ცალსახად გენდერზეა დაფუძნებული. თუმცა, ეროვნულმა სასამართლო პრაქტიკამ ცხადყო, რომ აღნიშნულ საკითხთან მიმართებით ერთგვაროვანი მიდგომა არ არის, რადგან არის შემთხვევები, როდესაც ცალსახად გენდერული ნიშნით დისკრიმინაციის მოტივზე მითითების მიუხედავად, სასამართლო სასჯელის განსაზღვრის დროს ხელმძღვანელობს არა სსკ-ის 53¹ მუხლის 1-ლი ნაწილით, რაც სასჯელის დამამძიმებელ გარემოებად განიხილავს დანაშაულის ჩადენას გენდერული ნიშნით შეუწყნარებლობისა და დისკრიმინაციის მოტივით, არამედ ამავე მუხლის მე-2 ნაწილით, რომლის მიხედვითაც, პასუხისმგებლობის დამამძიმებელ გარემოებად მიიჩნია ქმედების ჩადენა ოჯახის წევრის მიერ ოჯახის სხვა წევრის მიმართ.⁶⁶

რაც შეეხება მეორე ინსტანციის სასამართლოს მიერ განხილულ საქმეებს, აღსანიშნავია, რომ ორივე სააპელაციო სასამართლომ ყველა შემთხვევაში, გარდა ერთისა, უცვლელად დატოვა პირველი ინსტანციის სასამართლოების მიერ მიღებული განაჩენები. აღნიშნულ ერთ საქმეში, თბილისის სააპელაციო სასამართლომ დააკმაყოფილა პროკურატურის სააპელა-

⁶⁵ ზესტაფონის რაიონული სასამართლოს 2019 წლის 22 ივლისის განაჩენი საქმეზე №1/61-2019 და თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2019 წლის 23 იანვრის განაჩენი საქმეზე №1/5609-18.

⁶⁶ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2019 წლის 1 ივლისის განაჩენი საქმეზე №1/2453-19.

ციო საჩივარი მსჯავრდებულის მიმართ დანიშნული სასჯელის დამძიმების საკითხი.⁶⁷

გარდა ამისა, კვლევის ფარგლებში შესწავლილი განაჩენები ცხადყოფს, რომ ეროვნული სასამართლოები ყველაზე ხშირად გადაწყვეტილებებში დასაბუთების ნაწილში მოიხმობენ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლით (სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლება) გათვალისწინებულ გარანტიებთან დაკავშირებით სტრასბურგის სასამართლოს შესაბამის პრეცედენტულ საქმეებს. რაც შეეხება სტამბოლის კონვენციის დებულებების განაჩენებში ასახვის პრაქტიკას, ამ მხრივ მაჩვენებელი დაბალია, თუმცა, უნდა ითქვას ისიც, რომ მაჩვენებლის ზრდის კონტექსტში, 2019 წელს შეინიშნება გარკვეული პოზიტიური ტენდენციებიც.

მთლიანობაში შეგვიძლია ვთქვათ, რომ იმის გათვალისწინებით, რომ ადევნება, როგორც სისხლისსამართლებრივი დანაშაული საქართველოს კანონმდებლობისთვის სიახლეს წარმოადგენს, სასამართლო პრაქტიკაში შეინიშნება პოზიტიური მიგნებები, ხოლო კვლევაში იდენტიფიცირებული ხარვეზების გაუმჯობესება ხელს შეუწყობს ამგვარი ტიპის დანაშაულებზე სამართალწარმოების სრულყოფას.

საქმეთა შესწავლის შედეგების გათვალისწინებით, რეკომენდებულია ეროვნულმა სასამართლოებმა ადევნების შესახებ საქმეთა განხილვისას მხედველობაში მიიღონ სტამბოლის კონვენციის 34-ე (ადევნება), 46-ე (დამამძიმებელი გარემოებები) და 45-ე (საჩქციები და ზომები) მუხლებით გათვალისწინებული სტანდარტები, რის შედეგადაც უზრუნველყონ ამგვარი კატეგორიის დანაშაულებზე ეფექტიანი თანაზომიერი და გადამარწმუნებელი გავლენის მქონე საჩქციების შეფარდება და ამ კუთხით მიზანშეწონილია გაიზარდოს სატრენინგო აქტივობები მოსამართლეებისა და თანაშემწეებისთვის, რაც ხელს შეუწყობს სტამბოლის კონვენციის შესაბამისი დებულებების იმპლემენტაციას სასამართლო სრაქტიკაში.

⁶⁷ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2019 წლის 22 ოქტომბრის განაჩენი საქმეზე №1ბ/1372-19.

საქართველოს უზენაესი სასამართლო
თბილისი 0110, ძმები ზუბალაშვილების ქ. №6
ტელ.: (995 32) 299 82 08
www.supremecourt.ge